

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İSTİSNAİ YOLDAN TÜRK VATANDAŞLIĞININ
KAZANILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

EDA AYDEMİR

ANTALYA – 2022

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İSTİSNAİ YOLDAN TÜRK VATANDAŞLIĞININ
KAZANILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

EDA AYDEMİR

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ GÜVEN YARAR

ANTALYA – 2022

ONAY/BİLDİRİM FORMU

ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Eda Aydemir'e ait "İstisnai Yoldan Türk Vatandaşlığının Kazanılması" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Tezi olarak (oybirliği/oy çokluğu) ile kabul edilmiştir.

Akademik Ünvanı, Adı ve Soyadı, İmzası

Danışman :....., ...

Üye :....., ...

Üye :....., ...

Enstitü Müdürü: ....., ...

Tez Sınavı Tarihi: .....

Tez Teslim Tarihi: .....

ÖNSÖZ

Bir gerçek kişiyi devlete bağlayan hukuki ve siyasi bağ olarak tanımlanan vatandaşlık doğumla veya sonradan kazanılır. Bir devletin vatandaşlığının sonradan kazanılabilmesi için vatandaşlığı kazanılması söz konusu olan devletin vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin şartlarının gerçekleşmesi gerekmektedir. Zira vatandaşlığın kazanılması konusunda vatandaşlığı kazanılacak devletin mahfuz yetkisi mevcuttur. Vatandaşlığın sonradan kazanılmasının önemli yollarından biri de istisnai yoldan (istisnai telsik) kazanmadır.

İstisnai yoldan Türk vatandaşlığın kazanılması konusundaki düzenlemeler son yıllarda sıkça değişmekte ve güncellenmektedir. Buna paralel olarak da gerek basında gerek uygulamada istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin tartışmalar gündeme gelmektedir. Birbirinden çok farklı şartların sağlanması suretiyle mümkün olabilen Türk vatandaşlığın istisnai yoldan kazanılması konusu bu nedenle, tez konusu olarak seçilmiştir.

Üniversite son sınıftan bu yana Milletlerarası Özel Hukuk dersine duyduğum ilgi bu alanın avukatlık mesleğimde de çalışma alanlarımdan biri olmasına vesile oldu. Teorik ve pratik olarak kendimi geliştirmek istediğim bu alanda yüksek lisans tezi yazabilmenin benim için büyük bir mutluluk olduğunu ifade etmek isterim.

Çalışmam sırasında benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, akademik hayatımda aldığım her kararda arkamda duran sevgili annem ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez konusu seçiminde ve tez planlamasında bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Güven Yarar teşekkürü borç bilirim.

Nisan 2022 – Antalya

Eda Aydemir

ÖZET

Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılması konusunda temel düzenlemeler; 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu ile 2010 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliktir. Bu düzenlemelerde, kişilerin hangi şartlar altında Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanılabileceğine ve bunun usulüne yer verilmiştir.

Çalışmamız iki bölümden oluşmakta olup çalışmanın Birinci Bölümünde, tâbiyet, vatandaşlık, vatandaşlığın kazanılması gibi konumuza ilişkin temel kavramlara yer verilmiş, ardından Türk hukukunda vatandaşlık kanunlarının tarihçesine ve vatandaşlık hukukunun ilkelerine değinilmiştir.

Çalışmamızın İkinci Bölümde ise Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabilecek kişi gruplarına yer verilmiştir. Bu kapsamda, Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 12. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi uyarınca Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen kişiler, turkuaz kartlılar, vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler ve göçmenler ayrı ayrı incelenmiştir. İkinci Bölümün devamında ise, Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılmasının hangi şartlarda mümkün olabileceği, izlenecek usul ve Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanmanın sonuçlarına değinilmiş ve sonuç bölümünde yaptığımız değerlendirmenin ardından çalışmamız tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vatandaşlık, Türk Vatandaşlığının Kazanılması, Türk Vatandaşlığının İstisnai Yoldan Kazanılması

ABSTRACT

Basic regulations on the exceptional way to acquire Turkish citizenship; Regulation on the Implementation of the Turkish Citizenship Law No. 5901 and the Turkish Citizenship Law dated 2010. In these regulations, the conditions under which individuals can acquire Turkish citizenship in an exceptional way and the procedure for this are included.

Our study consists of two parts, and in the first part of the study, basic concepts such as nationality, citizenship, acquisition of citizenship are included, then the history of citizenship laws in Turkish law and the principles of citizenship law are mentioned.

In the second part, people who can acquire Turkish citizenship exceptionally are mentioned. In this context, in accordance with subparagraph (a) of paragraph 1 of article 12 of the Turkish Citizenship Law, people who will come to the forefront in the direction of service to our country, namely people who bring industrial facilities to Turkey or who have passed or are thought to pass extraordinary service in scientific, technological, economic, social, sports, cultural and artistic fields and for whom a justified offer has been made by the relevant ministries, people who invest turquoise card holders, people who are required to be naturalized and immigrants are examined separately within this context.

In the continuation of the second part, the conditions under which it is possible to acquire Turkish citizenship in an exceptional way, the procedure to be followed and the results of obtaining Turkish citizenship in an exceptional way are mentioned, and our study is completed after the evaluation we made in the conclusion part.

Keywords: Citizenship, Acquisition of Turkish Citizenship, Acquisition of Turkish Citizenship in an Exceptional Way

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR.....	IX
GİRİŞ.....	11

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR, TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI, TARİHÇE ve VATANDAŞLIK HUKUKUNUN İLKELERİ

1.1 Temel Kavramlar.....	12
1.1.1 Tâbiyet	12
1.1.1.1 Tanım.....	12
1.1.1.2. Kapsamı	13
1.1.1.3. Mahiyeti.....	14
1.1.2. Vatandaşlık.....	15
1.1.2.1. Tanım.....	15
1.1.2.2. Kapsamı	16
1.2. Türk Vatandaşlığın Kazanılması	17
1.2.1. Aslen Kazanma.....	18
1.2.2. Mükteseben (Sonradan) Kazanma	25
1.3. Türk Hukukunda Vatandaşlık Kanunlarının Tarihçesi	26
1.3.1. Genel Olarak	26
1.3.2. Tâbiyeti Osmaniye Kanunnamesi	26
1.3.3. 1312 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu.....	27
1.3.4. 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu.....	29
1.3.5. 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu.....	31
1.4. Vatandaşlık Hukukunun İlkeleri	34

1.4.1. Genel Olarak	34
1.4.2. Direktif İlkeler.....	34
1.4.2.1. Herkesin Vatandaşlığı Olmalıdır.....	34
1.4.2.2. Kişi Vatandaşlığından Keyfi Olarak Mahrum Edilmemelidir.....	36
1.4.2.3. Kişi Vatandaşlığını Değiştirmede Serbest Olmalıdır.....	37
1.4.2.4. Herkesin Yalnız Bir Vatandaşlığı Olmalıdır	38
1.4.3. Anayasal İlkeler.....	39
1.4.3.1. Türk Devletine Vatandaşlık Bağı ile Bağlı Olan Herkes Türktür.....	40
1.4.3.2. Türk Babanın veya Türk Ananın Çocuğu Türktür.....	41
1.4.3.3. Vatandaşlık Kanununun Gösterdiği Şartlarla Kazanılır ve Ancak Kanunda Belirtilen Hallerde Kaybedilir.....	42
1.4.3.4. Hiçbir Türk Vatana Bağlılıkla Bağdaşmayan Bir Eylemde Bulunmadıkça Vatandaşlıktan Çıkarılamaz.....	42
1.4.3.5. Vatandaşlıktan Çıkarma ile İlgili Karar ve İşlemlere Karşı Yargı Yolu Kapatılamaz.....	43

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK VATANDAŞLIĞINI İSTİSNAİ YOLDAN KAZANABİLECEK KİŞİLER, TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSTİSNAİ YOLDAN KAZANILMASININ ŞARTLARI, USULÜ ve SONUÇLARI

2.1. TVK 12/1-A Kapsamındaki Kişiler.....	45
2.1.1. Genel Olarak	45
2.1.2. Kapsamı	46
2.2. Yatırım Yapanlar.....	47
2.2.1. Genel Olarak	47
2.2.2. Kapsamı	49
2.3. Turkuaz Kartlılar	51
2.3.1. Genel Olarak	51
2.3.2. Kapsamı	52

2.4. Vatandaşlığa Alınması Zaruri Görülen Kişiler	56
2.4.1. Genel Olarak	56
2.4.2. Kapsamı	56
2.5. Göçmenler	57
2.5.1. Genel Olarak	57
2.5.2. Kapsamı	58
3.1. İstisnai Yoldan Türk Vatandaşlığının Kazanılmasının Şartları	60
3.1.1. Kanunda Yer Alan Şartları Taşımak.....	60
3.1.2. Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Edecek Bir Hali Bulunmamak	61
3.1.3. Cumhurbaşkanı Kararı.....	65
4.1. Usulü	65
4.1.1. Başvuru	65
4.2.2. Karar	66
5.1. Sonuçları.....	67
5.1.1. Kişi Bakımından.....	67
5.1.1.1. Türkçe Ad Soyad Alma.....	67
5.1.1.2. Askerlik	67
5.1.1.3. Çok Vatandaşlık	68
5.1.2. Eş Bakımından	70
5.1.3. Çocuklar Bakımından.....	70
5.1.3.1. Ergin Çocuklar	71
5.1.3.2. Ergin Olmayan Çocuklar	71
SONUÇ	73
KAYNAKÇA	77

KISALTMALAR

AÜHFD : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

Ay. : Anayasa

BAM : Bölge Adliye Mahkemesi

BİM : Bölge İdare Mahkemesi

bkz. : bakınız

BM : Birleşmiş Milletler

E. : Esas

ETVK : Eski Türk Vatandaşlığı Kanunu

EUDO : Avrupa Birliği Demokrasi Gözlemevi

H.D. : Hukuk Dairesi

HMK : Hukuk Muhakemeleri Kanunu

K. : Karar

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

m. : madde

MAD : Milletlerarası Adalet Divanı

MHB : Milletlerarası Hukuk Bülteni

par. : paragraf

RG : Resmî Gazete

s. : sayfa

S. : Sayı

T. : Tarih

TBBD : Türkiye Barolar Birliği Dergisi

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TKY : Turkuaz Kart Yönetmeliği

TMK : Türk Medeni Kanunu

TVK : Türk Vatandaşlığı Kanunu

UİK : Uluslararası İşgücü Kanunu

vd. : ve devamı

Y. : Yıl

Yön. : Yönetmelik

YUKK : Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

Vatandaşlık, devletler ile gerçek kişiler arasındaki bağı tanımlamaya amaçlayan bir kavramdır. Vatandaşlık bağının kurulmasıyla birlikte kişiler ile devlet arasında hukuki ve siyasi bağ oluşur ve vatandaş olan kişiler diğer yabancılardan farklı bir statüye girer. Bir başka anlatımla, vatandaşlık bağının kurulmasıyla birlikte gerçek kişiler devletlerden birtakım haklar talep edebilirken aynı zamanda devlete karşı bazı yükümlülükler altına girer.

Türk vatandaşlığı; doğumla ve sonradan (mükteseben) kazanılabilmektedir. Doğumla vatandaşlık kazanmada herhangi bir makamın iznine veya kararına gerek yoktur. Zira doğumla vatandaşlık kazanımı kişinin doğumu anında ve doğumu sebebiyle gerçekleşir. Türk vatandaşlığının sonradan kazanılması ise yetkili makam kararı ya da seçme hakkının kullanılması ile olur. Yetkili makam kararıyla Türk vatandaşlığını kazanabilme durumlarından biri de istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasıdır.

Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazabilecek kişi grupları, TVK'nın 12. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi kapsamındaki kişiler (Türkiye'ye bilim, sanat, spor gibi alanlarda faydası geçen ve geçebileceği düşünülen kişiler), yatırım yapanlar, turkuaz kartlılar, vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler ve göçmenlerdir. Bu gruplar milli güvenlik ve kamu düzeni bakımında engel teşkil edecek bir hâllerinin bulunmaması şartıyla Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kolay bir şekilde kazanabilecek gruplardır.

Çalışmamız kapsamında; konuya ilişkin bazı kavram ve ilkeler açıklandıktan sonra istisnai yoldan Türk vatandaşlığı kazanma konusu incelenecektir. Bu incelemede kişi grupları hakkında bilgiler verilecek ve yine bu kişilerin hangi şartlarda ve hangi usulde istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri anlatılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR, TÜRK VATANDAŞLIĞININ KAZANILMASI, TARİHÇE ve VATANDAŞLIK HUKUKUNUN İLKELERİ

1.1 Temel Kavramlar

1.1.1 Tâbiyet

1.1.1.1 Tanım

Tâbiyet kavramı sözlükte; *bir şeye veya bir kimseye bağlı olma, bağımlılık, uyrukluk* olarak tanımlanmıştır¹. Tâbiyet kavramını doktrinde birçok yazar tarafından değişik bakış açılarıyla tanımlanmış ve değerlendirilmiştir. Bir görüşe göre; tâbiyet, devlet otoritelerinin tek taraflı bir şekilde, egemenlik gücünü kullanarak şartlarının ve sonuçlarının sınırını çizerek fertler ile aralarında hukuki bağ kurmasıdır². Diğer bir görüşe göre; tâbiyet, gerçek kişi, tüzel kişi ve şeylerin bir devletle olan siyasi ve hukuki bağı ifade etmek amacıyla hizmet eden bir kavramdır³.

Milletlerarası Adalet Divanının⁴ (MAD) Nottebohm kararında⁵, toplumsal bağlılık duygusu sonucunda devlet ile fertler arasında karşılıklı hak ve görevlerle birlikte menfaat, duygu ve ilgi sonucu hukuki bağ oluşması tâbiyet olarak tanımlanmıştır⁶.

---

¹ <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi:09.02.2022).

² **Uluocak, Nihal:** Türk Vatandaşlık Hukuku, İstanbul 1986, s.6. Bu görüşe göre, tâbiyet kavramından bahsedebilmek için bir otoritenin bulunması ve bu otoriteye bağlı fertlerin yer alması gerekmektedir. Otorite ve fertler arasında kurulan hukuki bağ sonucunda karşılıklı olarak birtakım hak ve yükümlülükler meydana gelecektir: **Doğan, Vahit,** Türk Vatandaşlık Hukuku, B. 14, Ankara 2017, s. 5.

³ **Güngör, Gülin,** Tâbiyet Hukuku, B.6, 2018, s. 1 (Tâbiyet Hukuku). Anlatımdan da görüleceği üzere, tâbiyet kavramı gerçek kişi, tüzel kişi ve şeyleri de kapsamaktadır. Örneğin, deniz gemileri ve hava araçlarının da devletlerle olan hukuki ve siyasi bağı tâbiyet kavramı kapsamındadır. Tâbiyetin aksine vatandaşlık kavramı yalnızca kişiler ile devletler arasındaki hukuki ve siyasi bağı ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: **Berki, Osman Fazıl:** *Türk Hukukunda Evlenmenin Tâbiyete Tesiri*, Prof. Dr. H.C. OĞUZOĞLU'na Armağan, Ankara 1972, s. 15 vd.; **Göğer, Erdoğan:** Türk Tâbiyet Hukuku, Ankara 1979, s.6; **Fişek, Hicri:** Anayasa ve Vatandaşlık, Ankara 1961, s. 12.

⁴ MAD, Birleşmiş Milletlerin başlıca yargı organıdır. Merkezi Hollanda'nın Lahey şehrinde yer almaktadır. Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi'nden seçilen 15 yargıçtan oluşur. Yargıçlar değişik ülkelerden seçilir, böylelikle dünyadaki değişik hukuk sistemlerinin temsil edilmesi amaçlanır. Ayrıntı için bkz.: <https://www.icj-cij.org/>

⁵ Karardaki tanıma göre tâbiyet; 'temelindeki bir toplumsal bağlılık vakıası, karşılıklı hak ve görevlerle birlikte gerçek bir varlık, menfaat, ilgi ve duygu dayanışması yaratan bir hukuki bağıdır.': **Doğan,** s. 6.

⁶ **Unat, İlhan:** Nottebohm Kararı ve Tâbiyetin Gerçekliği İlkesi, Ankara 1966, s.21: Burada bahsedilen bağa sosyoloji açısından örnek vermemiz gerekirse, kişiler ekonomik ya da sosyal hayatına katıldığı toplumun bir parçası haline gelmektedir. Vatandaşlık ise bu durumun hukuken ifade biçimidir. Tâbiyet ise daha kapsamlı bir şekilde bahse konu kişiler ile şeylerin bu ilişki kurdukları yani ait oldukları toplumlarla aralarındaki bağı ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: **Güngör,** Tâbiyet Hukuku, s. 11 vd.

Yapılan tanımlamalardan görüleceği üzere, değerlendirmelerin çoğu devletler ile gerçek kişi veya tüzel kişi ya da şeyler arasındaki hukuki ve siyasi bağ temeline dayanmaktadır.

Tâbiyet, vatandaşlık kavramına göre daha bütünleyici bir tanımlama yapmamıza yardımcı olmaktadır. Tâbiyet, üst kavram olup gerçek kişilerin dışında kalan ve belli bir devletle bağlantılı olan veya gemiler bakımından da kullanılabilir⁷. Bu durum da tâbiyet kavramını vatandaşlık kavramından ayıran başlıca unsurlardan biridir.

1.1.1.2. Kapsamı

Tâbiyet kavramı gerçek kişiler, tüzel kişiler ve hava ve deniz araçları için kullanılabilir⁸. Tâbiyet, devletlerin gerçek kişi ve tüzel kişilerden mükellefiyetlere katlanmasını talep edebilmesi aynı zamanda gerçek kişi ve tüzel kişilerin de devletlerden belli hakları talep edebilmesi bakımından oldukça önemli bir kavramdır. Bu sebeptir ki tâbiyet, -bir yönüyle- kişileri veya şeyleri, diğer kişi veya şeylerden ayırt etmeye yarayan bir kavramdır⁹.

Tâbiyetin kelime anlamının temelinde toplumsal bir bağlılık, menfaat, varlık ve aidiyet duygusu yatmaktadır. Kişiler, toplumsal yaşamda ait olma duygusu sonucunda belirli bir devletin hukuki ve siyasi haklarından yararlanırken ayrıca belirli sorumluluklar altına da girerler. Devletle kişi arasında karşılıklı hak ve sorumlulukların temelini de tâbiyet kavramı oluşturur. Aynı düşünceye paralel olarak tüzel kişi ve şeylerin devletlerle karşılıklı olarak hak ve sorumluluk altına girme durumu karşımıza çıkacaktır. Devletler bazı yükümlülükleri yalnızca tâbiyetinde olan gerçek kişi, tüzel kişi ve şeylerden bekleyebilir. Yine aynı doğrultuda gerçek kişi, tüzel kişi ve şeyler de yalnızca tâbiyet bağı ile bağlı oldukları devletlerden belli hakları talep edebilirler.

1.1.1.3. Mahiyeti

Tâbiyetin mahiyeti konusundaki görüşler temelde ikiye ayrılır. Bunlardan ilki, tâbiyetin hukuki ilişki olduğu görüşüdür¹⁰.

---

⁷ Tüzel kişilerin ve gemilerin belli bir devlete olan bağlantıları için belli bir devlete tâbi olmak ifadesinin kullanılmasının daha yerinde olacağına ilişkin görüş için bkz.: **Doğan**, s. 6

⁸ Tâbiyetin kapsamı vatandaşlıktan geniştir. Bir başka anlatımla, tâbiyet üst kavramken vatandaşlık alt kavramdır: **Topçuoğlu, Ali Aslan: Modern Hukuk ve İslam'da Vatandaşlık Kavramının Hukukî Temeli**, 2012, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Y. S. 3, s. 196.

⁹ Tâbiyet ve vatandaşlık kişilerin, tüzel kişilerin ve şeylerin milletlerarası alanda bir devlete aidiyetini gösteren temel unsurlardır. Bu aidiyete bağlı olarak devletler yalnızca kendi vatandaşlarından belirli mükellefiyetlere katlanmasını isteyebilir. Yine kişiler de ancak vatandaşı oldukları devletten birtakım hakları talep edebilirler. Bunun sonucundan da devletin vatandaşı olan kimse diğer kimselerden ayrılır. Bazı haklar elde ederken aynı zamanda belirli mükellefiyetler altına da girer: **Doğan**, s. 1.

¹⁰ **Arat, Tuğrul: Ticaret Şirketlerinin Tâbiyeti**, Ankara 1970, s. 16.

Bu görüş uyarınca, tâbiyet devletle birey arasında karşılıklı hak ve borçlar doğuran bir hukukî ilişki olup bu ilişkiyi nitelendirmek bakımından da ikiye ayrılır. Bu nitelendirmelerden ilki; ilişkinin devamlı bir sadakat bağına (*alîegeance*) dayanmasıdır. Diğer nitelendirme ise ilişkinin bir akde dayanmasıdır¹¹.

Tâbiyetin mahiyeti konusundaki ikinci temel görüş; tâbiyetin hukuki bir statü olduğu görüşüdür. Günümüzde Kıta Avrupası sistemine hâkim olan görüştür. Bu görüşe göre tâbiyet, kişiye belli haklar tanınmasına ve borçlar yüklenmesine aracılık yapan bir hukukî statüdür¹².

Temelinde aidiyet duygusunun yattığını düşündüğümüz tâbiyet kavramı aynı zamanda kişiler ile devlet arasında da hukuki ve siyasi bağın oluşumuna hizmet eder. *Jean Jacques Rousseau* tarafından savunulan toplumsal sözleşme teorisini incelediğimizde de vatandaşlık veya tâbiyetin, devletle kişi arasında karşılıklı haklar ve borçlar doğuran bir akit olduğunun kabul edildiğini görebiliriz¹³. Bu görüşün sonucu olarak tâbiyet ilişkisinin oluşturduğu sözleşmeyle kişiler ve devlet karşılıklı olarak hak elde etmek ve borç altına girmektedirler. Bu görüşe göre, bu sözleşmede taraflar, devlet ve kişilerdir. Kişilerin hak sahipliği iddia edebilmeleri ve borç altına girebilmeleri için bir başka anlatımla bu ilişkinin bir tarafı olabilmeleri için tâbiyetinin bulunması gerekmektedir¹⁴

1.1.2. Vatandaşlık

1.1.2.1. Tanım

Vatandaşlık kavramı Arapça kökenli olup sözlükte; *yurttaşlık* olarak tanımlanmıştır¹⁵.

Doktrinde, vatandaşlık, gerçek kişiler ile devletler arasındaki siyasi ve hukuki bağ olarak kabul edilmektedir¹⁶.

¹¹ **Arat**, s. 16.

¹² **Arat**, s. 18.

¹³ Toplum sözleşmesinin temelini incelediğimizde de bu durumun karşılıklı hak ve borçlardan oluşan bir akit olduğunu da göreceğiz. Tâbiyet ile oluşan hukuki ve siyasi bağ ile karşılıklı yükümlülükler meydana gelecek ve belirli sınırlar da beraberinde gelecektir. Kişilerin de devletin toplum için belli sorumlulukları doğacak bunun yanında da belli başlı haklar oluşacaktır. Bu hakların ve mükellefiyetlerin hukuki sınırları olacak ve hukuk aleminde de bazı yaptırımlar doğacaktır: **Doğan**, s. 9.

¹⁴ Devletlerin temelini kişilerin isteğine ve bireylerin aklına dayandıran *Jean-Jacques Rousseau*'nun sosyal sözleşme teorisinin etkisiyle, vatandaşlık kavramı kişi ile devlet arasında yapılmış olan sözleşme olarak tanımlanmıştır.: **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s. 5.

¹⁵ <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi 10.02.2022); <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/vatanda%C5%9F%C4%B1k> (Erişim Tarihi: 10.02.2022).

¹⁶ **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s. 1: Tâbiyet ve vatandaşlık kavramları, hukukumuzda, gerçek kişiler bakımından aynı hukuki durumu ifade etmektedir. Günümüzde gerçek kişilerin devletlerle olan hukuki ve siyasi bağı için hukuki kavram olarak vatandaşlık kavramı kullanılmaktadır: **Doğan**, s. 8; **Töre, Nazlı**: *Değişen Dünyada Vatandaşlık*, 2017, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 10, s. 554.

Dinamik bir kavram olan vatandaşlık, zamana ve mekâna göre değişmekte, sürekli gelişmektedir¹⁷.

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesinin¹⁸ 2. maddesinin a bendinde vatandaşlık; *kişinin etnik kökenini ifade etmeyen kişi ile Devlet arasındaki yasal bir bağ* olarak tanımlanmıştır. Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesinde yapılan bu tanımla, bir yönüyle vatandaşlığın biçimsel bir bağ olma özelliği vurgulanmışken, diğer yönden vatandaşlık kavramında etnik kökenin önemini olmadığını açıkça belirtilmiş, vatandaşlık kavramı etnik özelliklerden arındırılmış ve vatandaşlığın millet ile değil devlet ile kurulan bir bağ olduğu vurgulanmıştır¹⁹.

Temelini kamu hukukundan alan vatandaşlık, devletler ile kişiler arasındaki hukuki ve siyasi bağı kuran ve aynı zamanda devletlere kamu gücünü kullanabilme alanını tanıyan bir niteliğe sahiptir²⁰.

Kişiler edindikleri vatandaşlık vasfıyla birlikte bir devletin himayesine girerken, diğer devletler nezdinde yabancı²¹ konumunu alırlar. Bir devletin vatandaş olarak nitelendirdiği kişi o devlet nezdinde diğer devlet vatandaşlarından veya hiçbir devletin vatandaşlığına sahip olmayan vatansızlardan ayrılır.

Örneğin bir kişi vatandaşlığını kazandığı devlette seçme ve seçilme hakkı gibi siyasî haklara sahip olup, aynı zamanda taşınmaz edinimi, ikamet hakkı, çalışma hakkı gibi konularda yabancılara uygulanan sınırlamalarla karşılaşmaz.

---

¹⁷ Vatandaşlık kavramının zamana ve mekana göre değişmeyen yönünün devletin egemenliği noktasında olduğu, ortada egemen bir devlet yoksa vatandaşlıktan da söz edilemeyeceği konusunda bkz.: **Töre**, s. 554. Roma Hukukunda vatandaşlığın askerlikle bağlantılı özel bir statü olarak sosyo-politik kimlik olarak nitelendirildiği konusunda bkz.: **Nongoute, Sabrapa Thierry**: Türk ve Fransız Hukukunda Vatandaşlığın Kazanılması Hallerinin Karşılaştırılması, 2017, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 6. Eski Yunan'da ve Roma'da vatandaşlığın dayandığı temel noktanın dini ritüellere katılabilme hakkı olduğu konusunda bkz., **Fişek**, s. 159; **Arslan, Cemil Caca**: *Osmanlı Hukukçuları Gözünden Tabiiyet Hukuku Kitabının İncelenmesi*, 2021, Adalet Dergisi, S.61, s. 493.

¹⁸ Sözleşmenin İngilizce metni için bkz.:

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulez-Vous.asp?NT=166&CL=ENG>: Sözleşme metnine dikkat ettiğimizde, vatandaşlığın, etnik kökeni yansıtmamasının ana amacının birtakım ayrıcalıkların önüne geçilmesidir. Ayrıntılı bilgi için bkz: **Doğan**, s.6 vd. Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesinin Türkçe tercümesi için bkz.: **Aykaç, Alper Can**: Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi, TBBD, 2008, S. 77, s. 359-383.

¹⁹ **Güngör, Gülin**: *Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi*, 1997-1998, MHB, , Y. 17-18, s. 230 (Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi); **Göger**, s. 3.

²⁰ **Teksoy, Barış**, 'Vatandaşlık Hukukunun Niteliği ve Temel İlkeleri', (Çevrimiçi)<http://www.acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php>, (Erişim Tarihi: 24.03.2021), par. 1.

²¹ Devletler Hukuku Enstitüsü'nün 1892 tarihli Cenevre toplantısında yabancı, 'bir devletin ülkesinde bulunup da o devletin tâbiyetini iddia etmeye hakkı olmayan kişi' olarak tanımlanmıştır: **Seviğ, Vedat Raşit**: Türkiye'nin Yabancılar Hukuku, İstanbul 1981, s. 13; **Tekinalp, Gülören**: Türk Yabancılar Hukuku, B. 8, İstanbul 2003, s.6.; **Aybay**, Yabancılar Hukuku, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2007, s.10.

Öte yandan vatandaşlar askerlik gibi -yabancılardan beklenmeyen- bazı yükümlülükler altına da girebilmektedir²².

1.1.2.2. Kapsamı

Vatandaşlık kavramının kapsamı tâbiyet kavramına göre dardır. Zira vatandaşlık kavramı yalnızca gerçek kişiler bakımından kullanılır. Bir başka anlatımla, tüzel kişi niteliğini haiz olan şirketler, dernekler ve vakıflar için vatandaşlık kavramı kullanılmamalıdır. Öte yandan hava ve deniz araçları için vatandaşlık kavramı kullanılamaz. Çalışmamızın önceki kısmında belirtildiği gibi tüzel şirketler ve hava ve deniz araçlarının bir devlete olan hukuki ve siyasi bağı tâbiyet kavramı ile ifade edilmelidir.

Vatandaşlık kavramının kapsamının belirlenmesinde Milletlerarası Adalet Divanının Nottebohm Kararı önemli bir yere sahiptir²³. Karar ile vatandaşlık; *temelinde bir toplumsal bağlılık vakası, karşılıklı hak ve görevlerle birlikte gerçek bir varlık, menfaat, ilgi ve duygu dayanışması yaratan bir hukuki bağ* olarak tanımlanmıştır²⁴.

Milletlerarası Adalet Divanı tarafından verilen kararda vatandaşlığın belirlenmesinde; kişinin vatandaş sayılması için sahip olması gereken koşulları gösteren hukuki ilişkinin, kişinin hak ve görevlerini gösteren hukuki statünün ve kişinin belli bir devletin halkına diğer devletlerin halklarından daha sıkı bir bağla bağlı bulunmasını ifade eden vatandaşlığın gerçekliği ilkesinin dikkate alındığı görülmektedir²⁵.

Vatandaşlık kavramı kamu hukukunun kapsamına girer²⁶ ve hem iç hukuku hem uluslararası hukuku ilgilendiren bir niteliği haizdir.

Devletler, vatandaşlığın kazanılması konusunu kendi iç hukuklarına göre belirlerler²⁷.

---

²² **Bilge, Özge:** *Vatandaşlık Kavramı ve Vatandaşlık Hukukunu Etkileyen Faktörler Hakkında Değerlendirme*, 2020, Güvenlik Çalışmaları Dergisi, C. 22, S. 1, s. 132. Bir kişinin vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu devlete en önemli borcunun sadakat yükümlülüğü olduğu konusunda bkz.: **Erdem**, Bahadır: *Türk Vatandaşlık Hukuku*, İstanbul 2019, s. 4.

²³ MAD, Nottebohm Davası, Liechtenstein v. Guatemala.; https://stringfixer.com/tr/Nottebohm_case (Erişim Tarihi: 10.02.2022).

²⁴ **Unat**, s. 17.

²⁵ **Unat**, s. 21; **Koıgısheva, Anastassiya:** *Türk ve Kazak Hukukunda Vatandaşlığın Asli Kazanılması*, 2017, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 4; **Bschrijer Bingöl, Bilge:** *Vatandaşlık Hakkının Kapsamı ve Egemenlik İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme*, 2018, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 22, S. 1, s. 240 vd.

²⁶ **Nomer, Ergin:** *Türk Vatandaşlık Hukuku*, İstanbul 2020, s. 28.

²⁷ **Dolunay, Ayhan:** *Vatandaşlık Hukuku Temel İlkelerinin Türk Hukuku ve Kıbrıs Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*, 2016, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr>, (Erişim Tarihi: 24.03.2021), s. 378.

Zira bir devlet kimlerin vatandaşı olup kimlerin vatandaşı olmayacağını belirleme konusunda münhasır yetkiyi haizdir.

1.2. Türk Vatandaşlığın Kazanılması

Karşılaştırmalı hukukta ve Türk hukukunda vatandaşlığın kazanılmasında iki temel yol mevcuttur. Bunlar; vatandaşlığın doğumla²⁸ veya sonradan kazanılmasıdır. Zira kişi doğduğu anda ilgili devletin vatandaşlığının kazanılması şartları taşır ve o devletin vatandaşlığını kazanabilir. Kişi ilgili devletin doğumla vatandaşlığın kazanılması şartlarını taşıyorsa da o devletin vatandaşlığını çeşitli yollarla doğumundan sonra kazanabilir. 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun (TVK)²⁹ 5. maddesinde de Türk vatandaşlığının doğumla veya sonradan kazanılabileceği belirtilmiştir. TVK sistematigi incelendiğinde; doğumla kazanılan Türk vatandaşlığının soy bağı esası (TVK m. 7) ve doğum yeri (TVK m. 8) esası olmak üzere ikiye ayrıldığı, sonradan kazanılan Türk vatandaşlığın ise yetkili makam kararıyla, evlat edinilme yoluyla (TVK m. 17) veya seçme hakkının kullanılması (TVK m. 27) suretiyle mümkün olabileceği anlaşılmaktadır.

1.2.1. Aslen Kazanma

Vatandaşlığın aslen kazanılması konusunu irdelerken asli vatandaşlığın tanımını yapmakta fayda görmekteyiz. Asli (öz) vatandaşlık kişinin doğumuyla birlikte ve doğumu sebebiyle kazandığı vatandaşlıktır³⁰. Aslen vatandaşlık kazanmada herhangi bir makam iznine ihtiyaç yoktur, asli vatandaşlık doğum anında kendiliğinden kazanılır³¹. Kişi doğduğu an vatandaş sayılmaktadır³². Asli vatandaşlık, doğuştan kazanılması sebebiyle müktesep (sonradan kazanılmış) vatandaşlıktan ayrılır³³.

Ayrıca asli vatandaşlığın kazanımında çocuğun, ananın, babanın veyahut başkaca kimsenin iradesi dikkate alınmaz³⁴.

Vatandaşlığın aslen kazanılmasında iki farklı esas benimsenmektedir. İlki soy bağı (kan esası) ikincisi ise doğum yeri (toprak) esasıdır³⁵.

---

²⁸ Modern vatandaşlık hukukunda vatandaşlığın kazanılması genellikle soy bağı esasına dayanır. Ancak toprak (doğum yeri) esasının soy bağı esasını tamamlayıcı olarak veya tek başına kullanan devletlerin de olduğu konusunda bkz.: **Nomer**, s. 53.

²⁹ RG: 12.06.2009-27256. Bundan sonra '5901 sayılı TVK' olarak anılacaktır.

³⁰ **Doğan**, s. 30; **Güngör**, Tabiiyet Hukuku, s. 57; **Erdem**, s.98; **Nomer**, s. 50.

³¹ ³¹Vatandaşlığı aslen kazanmada hiçbir iradenin hatta ve hatta yetkili herhangi bir mecranın etkisi bulunmamaktadır. Bu esas kanundan doğan bir haktır; **Nomer**, s. 51.

³² **Dolunay, Ayhan**, s. 375.

³³ **Aybay, Rona**: Vatandaşlık Hukuku, İstanbul, Aybay Yayınları, 2001, s. 64 (Vatandaşlık).

³⁴ **Berki**, s. 38; **Fişek**, s. 13; **Göger**, Tâbiyet, s. 17.

³⁵ **Doğan**, s. 31

Vatandaşlığın aslen kazanılmasında kan (soy bağı) esas TVK'da ana prensiptir³⁶. Kişinin bu esasa göre vatandaşlık kazanması ana ve/veya babadan kaynaklıdır. Burada önemli olan husus ise vatandaşlık kazanacak olan çocuk ile ana-babası arasında olan soy bağına varlığıdır. Soy bağı (kan) esasında doğum yerinin herhangi bir önemi bulunmamaktadır³⁷.

Soy bağı (kan) esasına göre vatandaşlığın aslen kazanılmasında çocuk, soy bağı ile bağlı olduğu ana ve/veya babasının vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu devletin vatandaşlığını doğumla birlikte, doğum anında kazanmaktadır³⁸.

TVK'nın 7. maddesi incelendiğinde soy bağı esasına göre Türk vatandaşlığının kazanılmasının hangi durumlarda ve hangi şartlarda mümkün olabileceği anlaşılmaktadır. Buna göre, Türkiye içinde veya dışında doğmasına bakılmaksızın evlilik birliği içerisinde Türk vatandaşı ana veya babadan doğan çocuk Türk vatandaşlığını doğumla birlikte kazanır. Görüldüğü gibi doğumun, evlilik birliği içinde meydana gelmiş olması soy bağı ve vatandaşlık kazanımı hususunda herhangi bir tereddüt meydana gelmesinin önüne geçecektir. Evlilik birliği içinde doğulması ihtimalinde anne ve babadan yalnızca birisinin Türk vatandaşı olması çocuğun Türk vatandaşlığını aslen kazanması için yeterlidir.

Uygulamada annesi Türk vatandaşı olan ancak nüfusa ilişkin çeşitli tescil ve usul sorunları nedeniyle Türk vatandaşlığını kazanamamış kişilere rastlanmaktadır. Hatta uygulamada bu kişilerin istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda buldukları da görülmektedir. Danıştay önüne gelen bir davada³⁹; *Fransız vatandaşı olan davacının Türk vatandaşlığına alınma istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin*

---

³⁶ Doğumla yani aslen vatandaşlık kazanma soy bağına dayanmaktadır. Bir başka deyişle bu şekilde kazanılacak olan vatandaşlığın temeli kan esasına dayanır. Türk ana veya Türk babadan olan çocuğun doğumla birlikte Türk vatandaşı sayılmasının sebebi bu prensiptir. Bu bilgilere ek olarak şunu da eklemek gerekir ki, her ne kadar toprak esasına göre vatandaşlık kazanılması doğuma bağlı olarak vatandaşlık kazanmada ikinci bir yol olarak görülse de bu esas da aslen vatandaşlık kazanma biçimidir. Bu esasa göre yabancı ana ve/veya babadan doğmayla birlikte Türk toprakları içinde doğma şartı da belirlenmiştir. **Erdem**, s. 99.

³⁷ Soy bağı (kan) esasına göre vatandaşlığın aslen kazanılması durumunun direkt olarak kanundan kaynaklanması ve yalnızca ana-baba ile arasındaki soy bağı ilişkisine dayanması sebebiyle doğum yeri herhangi bir önem arz etmemektedir. Aslen vatandaşlık kazanmada ikincil yol olan doğum yeri esasının benimsediği anlayışa göre kişinin doğum anında bulunduğu konum esas alınmaktadır. Bu sebeple soy bağı (kan) esasına dayalı olarak vatandaşlığın aslen kazanılması doğum yeri (toprak) esasına göre aslen vatandaşlık kazanmadan ayrılır. Toprak esasına göre vatandaşlığı aslen kazanma aynı zamanda çocuğun vatansız kalması durumunun önüne geçmek amacıyla inşa edilmiş bir müessesedir. Ayrıntılı bilgi için bkz: **Erdem**, s. 99 vd.

³⁸ Her ne kadar konuya ilişkin böyle bir düzenleme yapılmış olsa da çocuğun bu şekilde vatandaşlık kazanabilmesi için yeterli olmayabilir. Çünkü soy bağı her durumda hukuki soy bağı olarak kabul edilemeyebilir. Bu durumda ancak, soy bağı hukuki soy bağı haline gelir ise vatandaşlık bu yol ile kazanılabilir: **Doğan**, s. 32.

³⁹ 10. D., E. 2008/6650 K. 2013/1970 T. 1.3.2013.

8.5.2006 tarih ve 85834 sayılı İçişleri Bakanlığı'nın işleminin iptali istemiyle açılmıştır.

Ankara 9.İdare Mahkemesince; olayda, annesinin İstanbul İli, Fatih İlçesi nüfusuna kayıtlı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğu anlaşılan davacının bu haliyle 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 7.maddesinin b bendinde yer alan bir Türk vatandaşı ile evli olanın reşit çocuğu durumunda bulunduğu, 403 sayılı Vatandaşlığı Kanunu hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, vatandaşlığa alınmanın devletin hükümlerle doğrudan ilgili olduğu ve Kanunda sayılan şartları taşıyan herkese vatandaşlık hakkı tanınmayacağı görülmekle birlikte Türk anneden doğanların 403 sayılı Kanunun 7/b maddesi gereğince anılan Kanunun 6.maddesinde sayılan " müracaat tarihinden itibaren geriye doğru 5 yıl Türkiye'de ikamet etmek ve Türkiye 'de yerleşmeye karar verdiğini davranışı ile teyit etmek şartları aranmaksızın İçişleri Bakanlığı'nun teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığına alınabileceğinin açıkça düzenlendiği, bu nedenle bir Türk anneden doğduğu anlaşılan 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 7/b maddesine göre istisnai vatandaşlığa alınma koşullarını taşıyan davacı hakkında anılan Kanun hükmü gereğince bir karar verilmek üzere İçişleri Bakanlığınca Bakanlar Kuruluna teklifi gerekirken, davacının soyunun belirlenemediği gerekçesiyle vatandaşlık talebinin reddine ilişkin işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.

Davalı idare tarafından; hukuka aykırı olduğu ileri sürülerek anılan Mahkeme kararının temyizden incelenerek bozulması istenilmektedir.

Mülga 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun "Genel Olarak Vatandaşlığa Alınma" başlıklı 6.maddesinde; "Aşağıdaki şartları taşıyan yabancılar Bakanlar Kurulu kararı ile Türk Vatandaşlığına alınabilirler. Vatandaşlığa alınmasını isteyen kişi a) Kendi milli kanununa, vatansız ise Türk Kanununa göre reşit olmalıdır. b) Müracaat tarihinden geriye doğru Türkiye'de 5 yıl ikamet etmiş olmalıdır. c) Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini davranışı ile teyit etmiş olmalıdır. ç) İyi ahlak sahibi olmalıdır.

d) Genelsağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalığı bulunmamalıdır. e) Yeteri kadar Türkçe konuşabilmelidir. f) Türkiye'de kendisinin ve geçimi ile yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmalıdır." hükmü yer almış, aynı Kanunun " İstisnai Vatandaşlığa Alınma" başlıklı 7.maddesinde; "Aşağıdaki hallerde 6ncı maddenin (b) ve (c) bentlerindeki şartlar aranmaksızın yabancılar, istekleri üzerine,İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile Türk vatandaşlığına alınabilirler.

a) Türk vatandaşlığını herhangi bir şekilde kaybetmiş olanların sonradan doğmuş reşit çocukları, b) Bir Türk vatandaşı ile evli olanlarla, bunların reşit çocukları, c) Türk soyundan olanlarla, eşleri ve reşit çocukları, ç) Bir Türk vatandaşı ile evlenme kararı ile Türkiye'de yerleşmiş olanlar, d) Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren sosyal, ekonomik alanlarda veya bilim, teknik veyahut sanat alanlarında olağanüstü hizmeti geçmiş veya hizmeti geçeceği düşünülen kimseler, e) Vatandaşlığa alınması Bakanlar Kurulunca zaruri görülenler." hükmüne yer verilmiş, aynı Kanununun 11.maddesinde de; Türk vatandaşlığına alınma başvurusu ilgilinin oturduğu yerin en büyük mülki idare amirine, yabancı ülkelerde Türk konsolosluklarına bir dilekçe ile yapılır. Bu makamlarca hazırlattırılacak dosya, gereği yapılmak üzere İçişleri Bakanlığına gönderilir. Vatandaşlığa alınma dileğinde bulunan kişi hakkında, bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikle tespit edilecek esaslara göre soruşturma yapılarak gerekli şartların bulunup bulunmadığı araştırılır. Durumları uygun görülenlerin vatandaşlığa kabulü için Başbakanlığa teklifte bulunulur; uygun görülmeyenlerin başvuruları, İçişleri Bakanlığınca reddedilir." hükmü yer almıştır.

Öte yandan; Mülga 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun "Türk Vatandaşlığının Kazanılması" başlıklı 1. bölümünde; Kanun yolu ile kazanmanın, nesep ile, doğum yeri ile, evlenme ile olabileceği belirtilmiştir. Aynı Yasanın 1. maddesinde, 13.2.1981 tarih ve 2383 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik ile Türk vatandaşlığının doğum yoluyla sadece Türk babadan kazanılacağı hükmü, "Türkiye içinde veya dışında Türk babadan olan ya da Türk anadan doğan çocuklar doğumlarından başlayarak Türk vatandaşdırlar." şeklinde değiştirilmiş ve aynı Yasa değişikliği ile düzenlenen Ek Geçici 2. maddesinde, "22/05/1964 tarihinden bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Türk anadan doğan ve doğumla Türk vatandaşlığını kazanmayan küçükler ana, baba ya da yasal temsilcilerinin başvurmaları halinde analarına bağlı olarak doğumlarından başlayarak Türk vatandaşı olurlar.

Ana, baba veya yasal temsilcilerinin başvurmamaları halinde çocuğun Türk Medeni Kanunu'na göre reşit olmasından itibaren 3 yıl içinde seçme yolu ile Türk vatandaşlığını kazanma hakkı saklıdır." kuralına yer verilmiştir.

12.6.2009 tarih ve 27256 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun "Doğumla kazanılan vatandaşlık" kenar başlıklı 6. maddesinde, doğumla kazanılan Türk vatandaşlığının, soy bağı veya doğum yeri esasına göre kendiliğinden kazanılacağı ve doğum anından itibaren hüküm ifade

edeceği, “Soy bağı” kenar başlıklı 7. maddesinin 1. fıkrasında ise Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuğun Türk vatandaşı olduğu kuralına yer verilmiş ve Yasada bu kuralın uygulanmasına ilişkin zaman sınırlaması da belirtilmemiştir.

Dava dosyasının incelenmesinden; Türk vatandaşı K2 ile Fransız uyruklu K3'in evlilik içi çocuğu olarak 21.9.1980 tarihinde doğan ve Fransız vatandaşı olan davacının Türk vatandaşlığına geçmek istemiyle yaptığı başvurunun İçişleri Bakanlığı'nın 8.5.2006 tarih ve 85834 sayılı işlemi ile reddi üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

İdare Mahkemesince davacının vatandaşlığa alınma isteminin Mülga 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 7/b maddesi kapsamında değerlendirilerek sonuçlandırılması gerektiğinden bahisle dava konusu işlemin iptaline karar verilmişse de; anılan madde, yabancının Türk vatandaşı ile evlenmesi veya yabancının Türk vatandaşından olmayan reşit çocuklarının Türk vatandaşlığına geçmek istemesi halinde anılan Kanunun 6.maddesinin b ve c bentlerindeki şartların aranmaması gerektiğini düzenleyen bir hüküm olup; annesi Türk vatandaşı olan davacının durumunun Mülga 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun ek geçici 2.maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

11.2.1964 günlü, 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na 2383 sayılı Yasa ile eklenen Ek Geçici Madde 2'nin ikinci fıkrasında yer alan “3 yıl içinde” ibaresinin Anayasa'nın 10., 11. ve 66. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemiyle açılan davada, Anayasa Mahkemesi 19.3.2010 tarih ve 27526 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 14.1.2010 tarih ve E:2007/89, K:2010/3 sayılı kararıyla, 11.2.1964 günlü, 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun, 29.5.2009 günlü, 5901 sayılı Yasa'nın 47. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile yürürlükten kaldırıldığı, anılan 5901 sayılı Kanun uyarınca evlilik birliği içinde Türk anadan doğanların bu konuda herhangi bir başvuruya gerek bulunmaksızın doğumla Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri ve bu kuralın uygulanmasına ilişkin zaman sınırlaması da bulunmadığı açık olup, Yasa yürürlüğe girmeden önce doğmuş olan Türk ananın çocukları da doğdukları andan itibaren Türk vatandaşlığı kazanmış kabul edileceğinden, 403 sayılı Yasa'ya 13.2.1981 günlü, 2383 sayılı Yasa'nın 12. maddesiyle eklenen Ek Geçici Madde 2'nin ikinci fıkrasında yer alan “3 yıl içinde” ibaresine ilişkin konusu kalmayan istem hakkında karar verilmesine yer olmadığı yönünde hüküm kurulduğu göz önüne alındığında; annesinin Türk vatandaşı olması nedeniyle doğumla Türk vatandaşlığını kendiliğinden kazanan davacının Türk

vatandaşlığına alınma istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemde bu yönüyle hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Temyizen incelenen karar, usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediğinden, temyiz isteminin reddi ile Ankara 9. İdare Mahkemesi'nin 11/12/2007 tarih ve E:2006/2340; K:2007/2188 sayılı kararının yukarıda aktarılan gerekçeyle ONANMASINA, 01/03/2013 tarihinde oybirliğiyle karar verildi. Görüldüğü gibi, annesinin Türk vatandaşı olması nedeniyle doğumla Türk vatandaşlığını kendiliğinden kazanan davacının istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvurmasına gerek yoktur.

Çocuğun evlilik birliği dışında doğmasının Türk vatandaşlığının kazanılabilmesine etkisi TVK'nın 7. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Türk vatandaşı ana ve yabancı babadan evlilik birliği dışında doğan çocuk Türk vatandaşıdır.

Türk vatandaşı ananın çocuğunun, evlilik birliği içinde veya dışında, ülke sınırlarında veya başka bir ülkede doğmasının ya da yabancı babadan olmasının çocuğun soy bağı esasına dayanarak Türk vatandaşlığını aslen kazanması hususunda herhangi bir negatif etkisi bulunmamaktadır⁴⁰. Zira Türk hukukunda, çocuk ile ana arasındaki soy bağı, TMK'nın 282. maddesinin 1. fıkrası uyarınca doğumla birlikte doğum anında kurulmaktadır.

TVK'nın 7. maddesinin 3. fıkrası uyarınca; Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan evlilik birliği dışında doğan çocuk, soy bağı kurulmasını sağlayan usul ve esasların yerine getirilmesi ile Türk vatandaşlığını kazanır.

Türk vatandaşı baba ve yabancı ananın çocuğunun Türk vatandaşlığını soy bağı esasına dayanarak kazanıp kazanamayacağı, çocuğun evlilik birliği içinde dünya gelip gelmemesi ile ilgilidir⁴¹. Zira çocuk aynı ihtimalde (annesi yabancı, babası Türk vatandaşı) evlilik birliği içerisinde dünyaya gelmiş olsaydı TVK'nın 7. maddesinin 1. fıkrası hükmünce Türk vatandaşlığına aslen kazanabilirdi.

---

⁴⁰ Detaylı bilgi için bkz: **Güngör**, Tabiiyet Hukuku, s. 61.

⁴¹ **Güngör**, Tabiiyet Hukuku, s. 62.

Hukukumuzda, evlilik birliği içinde dünyaya gelen çocuk, evlilik sürerken ya da evlilik iptal, boşanma, ölüm veya fesih sebepleriyle sona ermesiyle üzerinden 300 (üç yüz) gün geçmeden dünyaya gelen çocuk olarak tanımlanmakta ve evlilik birliği içi çocuğun babası kural olarak koca kabul edilmektedir (babalık karinesi)⁴². Buna ek olarak evliliğin ölüme bağlı olarak sona ermesinden sonra Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan doğan çocuk, doğduğu an baba hayatta olmasa da, babalık karinesine dayanılarak Türk vatandaşlığını soy bağı esasına göre aslen kazanacaktır⁴³. Bu hususta evlilik birliği içinde doğan çocuğun Türk vatandaşı babasının yine Türk vatandaşı olarak ölmüş olması yeterli olacaktır⁴⁴. Evlilik birliği dışında Türk vatandaşı baba ve yabancı anadan doğan çocuğun Türk vatandaşlığını kazanabilmesi, çocuk ile baba arasındaki soy bağının kurulabilmesine bağlıdır.

Baba ile çocuk arasındaki soy bağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkimin hükmü ile kurulur. Bununla birlikte soy bağı kurulması ile vatandaşlığı kazanan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşı sayılacaktır.

TVK ile doğumla Türk vatandaşlığının kazanılması konusunda ikincil bir yol olarak doğum yeri (toprak) esası düzenlenmiştir. Toprak esasına bağlı olarak Türk vatandaşlığının kazanılmasında önemli olan doğumun meydana geldiği yerdir⁴⁵. TVK'nın 8. maddesi uyarınca; *Türkiye'de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır*. Görüldüğu üzere, toprak esasına göre Türk vatandaşlığının kazanılmasında yabancı ana ve/veya yabancı babadan olmak buna ek olarak da Türk toprakları içinde doğmak şartı aranmaktadır⁴⁶.

Toprak esası genel olarak vatansız kalma durumunu önlemek amacına hizmet eden ve istisna şekilde uygulanabilen bir sistem olup genellikle tek başına kabul görmemektedir.

---

⁴² Akıntürk, Turgut ve Karaman, Derya Ateş: Medeni Hukuk, İstanbul 2020, s. 283.

⁴³ Güngör, Tabiiyet Hukuku, s. 62

⁴⁴ Berki, O.F.: *Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Asli Tâbiyyete Müteallik Hüükümleri*, 1950, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1-2, s. 151 (Asli Tâbiyyet).

⁴⁵ Doğan, s. 33.; Aybay, Vatandaşlık Hukuku, s. 71.

⁴⁶ Erdem, s. 99.; Aybay, Vatandaşlık Hukuku, s.64 vd.

1.2.2. Mükteseben (Sonradan) Kazanma

Kişilerin doğumundan başka bir sebebe dayalı olarak ve doğumundan sonraki bir zamanda kazandığı vatandaşlık mükteseben (sonradan kazanılan) vatandaşlıktır⁴⁷. TVK'nın 9. maddesi uyarınca; sonradan vatandaşlık kazanma halleri 'yetkili makam kararı ile kazanma', 'evlat edinilme yolu ile kazanma', 'seçme hakkının kullanılması yoluyla kazanma' şeklinde üç ana başlık altında toplamıştır.

Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanmada, kişinin iradesi ve yetkili makamın kararı esastır. Burada bahse konu yetkili makamın takdir yetkisi söz konusudur. Çünkü yalnızca kanunda yer alan şartları taşımış olmak Türk vatandaşlığını kazanmada tek başına yeterli olmayacaktır. Vatandaşlık başvurusunda bulunan kimse kanundaki şartları taşıyor olsa bile Türk vatandaşlığına kabul edilmeyebilir⁴⁸.

Kanunun sınırları içinde kalmak, eşit davranma, kamu yararı, gerekçelendirebilme ve yetkili makamın takdir yetkisi için kanunda özel şartlar öngörülmüşse de bu hususlara takdir yetkisinin kullanımında dikkat edilmesi gerektiğine doktrinde de dikkat çekilmiştir⁴⁹. Takdir yetkisi hukuk sınırları içerisinde ve hukuka uygun olarak kullanılmalıdır. Çalışmamızın konusu olan istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması da yetkili makam kararı ile kazanmanın bir türü olup İkinci Bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

1.3. Türk Hukukunda Vatandaşlık Kanunlarının Tarihçesi

1.3.1. Genel Olarak

Çalışmamızın bu kısmında, Türk hukukunda vatandaşlığa ilişkin temel düzenlemelerin tarihsel gelişimini inceleyeceğiz. Cumhuriyet tarihinin ilk vatandaşlık kanunu olan 23 Mayıs 1928 tarihli ve 1312 sayılı TVK'dan⁵⁰ günümüze kadar istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması hususuna kanun düzenlemelerinde yer verilmiştir.

---

⁴⁷ **Berki**, Asli Tabiiyet, s.5 7; **Fişek**, Anayasa, s. 5.; **Göger**, s. 20: Vatandaşlığın sonradan kazanılması doğumdan başka bir sebebe dayanmakla birlikte, doğumdan sonraki bir zamanda mümkündür. Bunun yanında aslen kazanmada olduğu gibi yalnızca kanundan doğan bir durum olmakla kalmaz yetkili makamların kararını da gerektirir. Yetkili makam kararı ile vatandaşlık kazanma halleri için Bkz: **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s. 57. **Doğan**, s. 33.; **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s. 76.; **Erdem**, s. 116.

⁴⁸ Yetkili makam kararı ile vatandaşlık kazanma hususunda, kişinin Türk vatandaşı olma iradesi, kanunda yer alan şartları taşıması ve de yetkili makamın takdir yetkisi söz konusudur. Şartları taşıyor olmak vatandaşlık kazanmada kişiye mutlak hak tanımayacaktır. Bu durumda idarenin keyfi kararlarının olabileceği kanaatindeyiz. Takdir yetkisinin birtakım sınırlarının bulunması gerekmektedir: **Erdem**, s. 77

⁴⁹ **Gözübüyük, A. Şeref.**: Yönetmelik Yargı, B.31. Ankara 2011, s. 240-241.

⁵⁰ RG: 04.06.1928- 11638 Bundan sonra '1312 sayılı TVK' olarak anılacaktır.

11.12.1964 tarihli ve 403 sayılı TVK'da⁵¹ mülga kanuna oranla daha ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Nitekim kimlerin istisnai yoldan Türk vatandaşlığı kazanabileceği hususu bu kanun ile ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

5901 sayılı TVK, 2009 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanununun 12. maddesinde istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması hususuna yer verilmiştir. Kanununun 12. maddesinde Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanabilecek kişi grupları ve konuya ilişkin karar vermeye yetkili makama yer verilmiştir.

1.3.2. Tâbiyeti Osmaniye Kanunnamesi

Tâbiyeti Osmaniye Kanunnamesi, bir zorunluluk hali sonucunda ortaya çıkan ve Türk hukuk tarihinde ilk kez vatandaşlık hukukuna ilişkin düzenleme bulunduran bir düzenlemedir⁵². Gayrimüslim olan Osmanlı vatandaşları kapitülasyonlardan yararlanmak amacıyla yabancı devletlerin vatandaşlığına geçmişlerdir.

Bu durumun artması üzerine Osmanlı Devleti açısından Osmanlı vatandaşlığını düzenleme zarureti doğmuş ve bunun üzerine Tâbiyeti Osmaniye Kanunnamesi hazırlanmıştır⁵³.

Tâbiyeti Osmaniye Kanunnamesinde Osmanlı vatandaşlığının kazanılması hususunda soy bayi (kan) esası kabul edilmiştir⁵⁴. Kabul edilen esasa göre ana ve babası ya da yalnız babası Osmanlı vatandaşı olan kimseler Osmanlı vatandaşı kabul edilmiştir⁵⁵. Kanunnameye soy bağı esasına ek olarak toprak esası da kısmi olarak kabul edilmiştir⁵⁶. Şöyle ki, Osmanlı topraklarında dünyaya gelen ve ana ve babası yabancı olan kişiler, ergin olmalarından itibaren 3 (üç) yıl içinde Osmanlı vatandaşı olmayı talep edebilmektedirler⁵⁷.

Kanunnameye, Osmanlı vatandaşlığından ayrılmanın hüküm ve sonuçları, vatandaşlığın kaybı halleri, Osmanlı vatandaşlığından ayrılan kişilerin çocuklarının durumu ve vatandaşlığın ispatına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır⁵⁸.

---

⁵¹ RG:22.02.1964-11638. Bundan sonra '403 sayılı TVK' olarak anılacaktır.

⁵² Doğan, s.35.

⁵³ Nomer, s.44.

⁵⁴ Doğan, s.35.

⁵⁵ Nomer, s.35.

⁵⁶ Nomer, s.44.

⁵⁷ Doğan, s.35.

⁵⁸ Doğan, s.35.

1.3.3. 1312 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu

1312 sayılı TVK 4 Haziran 1928 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu vatandaşlık kanunu üç bölümden oluşmaktadır. Kanunun birinci bölümünde vatandaşlığın kazanılması, ikinci bölümünde vatandaşlığın kaybı, üçüncü bölümünde evlenmenin vatandaşlığa etkisi düzenlenmiştir⁵⁹. 1312 sayılı TVK, Türkiye Cumhuriyetinin ilk vatandaşlık kanunudur⁶⁰. Türkiye Cumhuriyetinin ilk vatandaşlık kanunu 1 Ocak 1929 ve 22 Mayıs 1964 tarihleri arasında yürürlükte kalmıştır⁶¹.

Kanun, Türk vatandaşlığının kazanılmasında vatandaşlık kazanımına ilişkin olan esaslardan soy bağı esasını benimsemiştir⁶².

Bu esasa göre, Kanunun 1. maddesi uyarınca; Türk ana veya Türk babanın çocukları doğum yerine bakılmaksızın Türk vatandaşlığını kazanır⁶³. Kanunda istisnai bir yol olarak, toprak esasına dayalı olarak vatandaşlık kazanılması da düzenlenmiştir⁶⁴. Bu esasa göre, Türkiye’de doğup anası ve babası belli olmayan veya Türkiye’de doğup da anası ve babası veya bunlardan birisi vatansız olan çocuklar Türk vatandaşlığına kabul edilebilecektir⁶⁵. Ayrıca, yabancı ana ve babanın Türkiye’de doğan çocuklarına ergin olma tarihlerinden itibaren 3 (üç) yıl içinde Türk vatandaşlığını seçme imkânı tanınmıştır⁶⁶.

Kanunun kapsamını incelediğimizde, düzenlemenin birçok kişiye Türk vatandaşlığı verme eğiliminde olduğunu kolaylıkla görebiliriz. Bunun sebebi ise Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarında nüfus azlığı olmasıdır. Kanundaki düzenlemeler de bu durumun psikolojik etkisidir⁶⁷. Vatandaşlık kazanımını konusundaki şartları esnek tutulup Türk vatandaşı nüfusu arttırılmaya çalışılmıştır.

1312 sayılı Kanun ile Türk vatandaşı ile evlilik yapan yabancı kadının, kendiliğinden Türk vatandaşı olması kabul edilmiş, bunun yanı sıra, yabancı ile evlenen Türk vatandaşı kadının Türk vatandaşı kalacağını benimsenmiştir⁶⁸.

---

⁵⁹ Doğan, s.36.

⁶⁰ Erdem, s.34.

⁶¹ Nomer, s.44.

⁶² Erdem, s.34; Nomer, s. 55.

⁶³ Erdem, s. 4.

⁶⁴ Nomer, s. 55.

⁶⁵ Nomer, s. 34.

⁶⁶ Doğan, s. 36.

⁶⁷ Aybay, Vatandaşlık Hukuku, s. 45.

⁶⁸ Bkz.: Aybay, Rona: *Kadının Uyraklığı Üzerinde Evlenmenin Etkisi*, 1980, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayını, s. 74 vd; Aybay, Vatandaşlık Hukuku, s. 45.

Bu uygulamadan da açıkça göreceğimiz üzere vatandaş kaybetmeme ve evlilik yoluyla da kolayca vatandaşlıkverme anlayışları benimsenmiştir. Gördüğümüz üzere bu düzenlemede de nüfus politikalarının etkisinin oldukça fazladır.

1312 sayılı Kanun yürürlükteyken Anayasa değişmiş ve 1961 Anayasasında vatandaşlık konusu oldukça ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir⁶⁹. 1961 Anayasasının 54. maddesinde vatandaşlık hukukuna ilişkin düzenlemelere de yer verilmiştir. Söz konusu maddede kimlerin Türk vatandaşı sayılacağı, vatandaşlığın kazanılması, kaybedilmesi gibi durumlara ilişkin hükümler eklenmiştir.

1961 Anayasası'nın 54. maddesinde de görüleceği üzere, vatandaşlığın kazanılması ve kaybedilmesine ilişkin konular yalnızca ilgili kanun düzenlemesine bırakılmayıp anayasa tarafından güvence altına alınmıştır⁷⁰.

İstisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması hususuna da kanunun 6. maddesinde yer verilmiştir. Maddede kişinin hangi koşul ile vatandaşlığa kabul edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Kanunun düzenlemesiyle birlikte bu kapsamdaki kişiler için genel yoldan vatandaşlık kazanmadan farklı olarak ikamet şartı aranmaksızın istisnai yoldan vatandaşlık kazanma imkânı tanınmıştır. Kişinin genel yol ile vatandaşlık kazanabilmesi için Türkiye'de belirli bir süre ikamet etmiş olma şartı gerekirken, istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilecek belirli kişi gruplarında bu kanun uyarınca ikamet şartı aranmaması şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Bu düzenleme ile kanun kapsamında belirlenen kişilere vatandaşlık kazanılması konusunda kolaylık sağlanmıştır.

1.3.4. 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu

403 sayılı TVK, 22 Mayıs 1964 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanun Türkiye Cumhuriyetinin ikinci vatandaşlık kanunudur⁷¹. 403 sayılı TVK beş bölümden oluşmuştur. Bu bölümler; 'Türk Vatandaşlığının Kazanılması', 'Türk Vatandaşlığının Kaybı', 'Türk Vatandaşlığının İspatı ve Yargı Yolu', 'Çeşitli Hükümler' ve 'Son Hükümler' şeklindedir⁷².

---

⁶⁹ Aybay, Vatandaşlık Hukuku, s. 46.

⁷⁰ Aybay, Vatandaşlık Hukuku, s. 46.

⁷¹ Erdem, s. 35.

⁷² Erdem, s. 35.

403 sayılı TVK, vatandaşlığa ilişkin bazı ilkeleri benimsemiştir. Bu ilkeler; ‘herkesin vatandaşlığının olması’, ‘herkesin yalnızca bir vatandaşlığının olması’ ve ‘herkesin vatandaşlığını seçme ve değiştirmede özgür olması’ şeklindedir⁷³. Kanundaki düzenlemeler bu ilkelerle uyuşacak şekilde yapılmıştır.

Kanun, Türk vatandaşlığının kazanılması hususunda soy bağı esasını benimsemiştir. Toprak esasına göre Türk vatandaşlığının kazanılmasını ise ikincil, istisnai bir yol olarak kabul etmiştir⁷⁴.

Bu kanun ile Türk vatandaşlığının kazanılmasında üçlü bir sınıflandırmaya gidilmiştir: Kanun yolu ile kazanma, yetkili makam kararı ile kazanma, seçme hakkı ile kazanma⁷⁵.

403 sayılı Kanun, 1312 sayılı TVK’nın aksine ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Eski kanunda yer almamakla birlikte 403 sayılı TVK’da kimlerin istisnai yoldan Türk vatandaşı olabileceği detaylıca düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye kanunun 7. maddesinde yer verilmiştir. Bu farklılığın yanında bir benzerliği vurgulayacak olursak, 1312 sayılı ve 403 sayılı TVK’nın her ikisinde de istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınacak kişiler için ikamet şartı öngörülmemiştir. Her iki Kanun bu yönden bir benzerlik taşımaktadır. Her iki kanunda da bu durum ifade edilirken genel olarak vatandaşlığa alınmayı düzenleyen hükümlerdeki şartlar hatırlatılarak istisnai yoldan vatandaşlığa alınacak olan kişilerde ikamet şartı aramama halinin bir kolaylık olduğu vurgulanmıştır.

Türk soyundan olanlarla, eşleri ve reşit çocuklarının istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin bir uyuşmazlıkta; Makedonya uyruklu ve Türk soylu olan davacı, Türk vatandaşlığına alınması isteğiyle başvuruda bulunmuş, ikamet koşulunu sağlamadığı gerekçesiyle başvurunun reddi üzerine açılan davada, idare mahkemesince, istisnai vatandaşlığa alınmayı düzenleyen 403 sayılı Kanunun 7. maddesinde ikamet şartından muaf tutulduğu gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar vermiş, davalı idare tarafından temyiz edilmiştir. Bunun üzerine Danıştay⁷⁶; *.....Görüldüğü üzere, Mülga 403sayılı Yasada ve bu Yasanın uygulanmasını göstermek amacıyla yürürlüğe konulan Yönetmelikte, Türk soylu yabancılara Türk vatandaşlığına kabulü için aranılan kriterler arasında, Türkiye’de ikamet etme koşuluna yer*

⁷³ Aybay, Vatandaşlık Hukuku, s. 48.

⁷⁴ Erdem, s. 35.

⁷⁵ Bkz. Nomer, s. 53. Doğan, s. 37. Güngör, s. 33.

⁷⁶ D. 10. D., 16.12.2014 günlü, E. 2010/13330, K. 2014/7477 sayılı kararı. Aynı yönde bkz. 10. D., 09.12.2014 günlü, E. 2010/6151, K. 2014/7497 sayılı kararı.

verilmemişken; anılan koşul, Çok Gizli ibareli Yönerge ile getirilmiştir. Türk vatandaşlığına kabul etme konusunun Devletin hükümranlık yetkisine ilişkin olduğu gözetildiğinde, Devletin yüksek menfaati gereği Yasada sayılmayan bazı özel koşulların idarece takdir yetkisi çerçevesinde aranabileceği; söz konusu 220 Danıştay 10. Dairesinin, 09.03.2015 günlü, E. 2011/11625, K. 2015/866 sayılı kararı. 97 yetkinin, belirtilen özel koşulları genel, soyut ve objektif kurallar çerçevesinde düzenleyip belirleme yetkisini de içerdiği tabiidir. Bu itibarla, Devlet politikası gözetilerek Yönerge veya diğer alt düzenleyici işlemler ile Yasada sayılmayan ikamet süresi gibi ek koşulların öngörülmesi mümkündür.

Ancak söz konusu takdir yetkisi, mutlak ve sınırsız olmayıp; hukukun genel ilkeleri ve kamu yararı ile sınırlıdır. Dolayısıyla, idarece bu yetkiye dayanılarak tesis edilen işlemlerin hukuka uygun olduğundan söz edilebilmesi için, aktarılan ilkelerin gözetilmesi ve hukuken kabul edilebilir gerekçelerin ortaya konulması gerekmektedir. İdare Mahkemesi kararında belirtilenin aksine, davalı idarece, Devlet politikası gözetilerek Yönerge ile getirilen ikamet süresi gibi ek şartların aranabilmesi ve bu şartın taşınmadığının anlaşılması halinde başvurunun reddedilmesi mümkündür. Bununla birlikte, davacının Türk soylu olduğu, 1988 yılından itibaren Türkiye'de yerleşik bulunduğu, iki çocuğu ve torunlarının Türk vatandaşı olduğu dikkate alındığında; Türkiye ile yeterli düzeyde irtibatı bulunduğu sonucuna varılmakta olup; vatandaşlığa alınma koşullarını taşıyan davacının başvurusunun reddine ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Bu durumda, İdare Mahkemesince dava konusu işlemin iptali yolunda verilen kararda sonucu itibariyle isabetsizlik görülmemektedir... şeklinde karar vermiştir.

403 sayılı TVK'da Türk vatandaşlığı kazanmanın, genel olarak vatandaşlığa alınma şartlarının sağlanmasıyla kazanılmasının olağan ve temel olduğu, istisnai yoldan Türk vatandaşlığı kazanılmasının ise istisnai bir husus olduğu düşüncesi benimsenmiştir. İstisnai yoldan Türk vatandaşlığı kazanmada, genel olarak Türk vatandaşlığı kazanma yolunun aksine ikamet etme ve yerleşme niyeti taşıma şartları aranmamaktadır⁷⁷.

---

⁷⁷ **Köşgeroğlu, Banu Şit:** *İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Genel Esaslar ve Son Değişiklikler Çerçevesinde Türk Vatandaşlığının İstisnai Yoldan Kazanılması*, 2017, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, s.174.

1.3.5. 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu

403 sayılı TVK'nın ihtiyaçları karşılayamaması üzerine 5901 sayılı TVK 29 Mayıs 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 5901 sayılı TVK, 45 (kırk beş) yıl boyunca yürürlükte kalan 403 sayılı TVK'yı yürürlükten kaldırmıştır⁷⁸. 403 sayılı TVK'nın zamanın ihtiyaçlarını karşılayamaması, 21. yüzyılda ülkenin batı demokrasisine yaklaşması ve daha gelişmiş bir dünya devleti olmayı hedeflemesi sonucunda İçişleri Bakanlığı Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü bir tasarı hazırlamıştır⁷⁹.

Kanunun Genel gerekçesinde, 403 sayılı TVK'da düzenlemelerin yapıldığı zamandan günümüze kadar meydana gelen gelişmelerin, yasal düzenlemelerin yeniden değerlendirilmesini ve yeni bir düzenlemenin artık zorunlu hale getirdiği bunun sonucunda da Tasarının günün ihtiyaçlarına karşılık verebilme amacıyla hazırlandığı ifade edilmiştir⁸⁰. Aynı zamanda Türk vatandaşlığına kabul edilme yönünde yapılan başvuruların artması sonucunda başvuruların daha hızlı ve sistematik ilerleyebilmesi, incelenmesi ve değerlendirilmesi için daha gelişmiş düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur⁸¹. Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün hazırladığı tasarı Meclis İçişleri Komisyonunda görüşülmesinin nihayetinde TBMM gündemine alınarak kanunlaşmıştır⁸².

5901 sayılı TVK beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler; 'Amaç, kapsam, tanımlar ve vatandaşlık hizmetlerinin yürütülmesi', 'Türk Vatandaşlığının Kazanılması', 'Türk Vatandaşlığının Kaybı', 'Ortak Hükümler' ve 'Çeşitli Hükümler' şeklindedir.

İstisnai yoldan Türk vatandaşlığı kazanılması 5901 sayılı TVK'nın 12. maddesinde düzenlenmektedir. Madde düzenlemesinin ilk şeklinde, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması koşuluyla Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulu'nun kararı ile Türkiye'ye sanayi tesisi getiren veya bilimsel, ekonomik, sosyal, teknolojik, kültürel, sportif, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunan kişiler, vatandaşlığa alınmaları zaruri görülen kişiler, göçmen olarak kabul edilen kişiler vatandaşlığı istisnai yoldan kazanabilecek kişiler olarak düzenlenmiştir⁸³.

---

⁷⁸ **Erdem**, s. 36.

⁷⁹ **Doğan**, s. 37.; **Erdem**, s. 36.

⁸⁰ **Doğan**, s. 37.

⁸¹ **Aybay**, Vatandaşlık Hukuku, s. 73; Tasarı ve İçişleri Komisyonu Raporu için bkz. TBMM, Dönem:23, Yasama Yılı:2, S. 90.

⁸² **Doğan**, s. 37.

⁸³ Ayrıntılı bilgi için 2. Bölüme bakınız.

28.07.2016 tarihli ve 6735 sayılı Kanun'un 27. maddesi ile yapılan değişlikle 12. maddeye bir bent daha eklenmiştir. Bu düzenlemeye göre de 4 Nisan 2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 31. maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı çocuğu da bu kapsamda vatandaşlık kazanabilecek kişiler arasına eklenmiştir.

Buna da ek olarak 2 Temmuz 2018 tarih ve 700 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin 18. maddesiyle yapılan değişlikle 'Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulunun kararı' ibaresi kaldırılarak yerine 'Cumhurbaşkanı' ibaresi getirilmiştir. Böylelikle istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasında yetkili makam Cumhurbaşkanı olmuştur⁸⁴.

Maddenin eski ve yeni düzenlemesini incelediğimiz zaman her iki düzenlemede de istisnai yolla Türk vatandaşlığının kazanılması hususunda yalnızca tek şart belirlendiğini görebiliriz. Bir başka deyişle, 5901 sayılı TVK'nın gerek güncel gerek eski düzenlemesine göre sayılan kişi gruplarının istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilmeleri için milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması şartını taşımaları yeterli görülmüştür. Bu kapsamda vatandaşlık kazanabilecek kişiler genel yol ile vatandaşlığa alınabilecek kişilerin taşınması gereken şartlardan yalnızca birini taşıyarak Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabileceklerdir.

Özetleyecek olursak, istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilmek için; milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halin bulunmaması, kanunda belirtilmiş kişi gruplarından birine dahil olunması ve Cumhurbaşkanı kararı gerekmektedir.

Genel yol ile vatandaşlığa alınacak kişiler için aranan şartların bu kapsamda aranmamasıyla her ne kadar bu kişilerin ülkemizle bağılıklarının genel yol ile vatandaşlık kazacak kişilere oranla yüksek olduęu⁸⁵⁸⁶ kabul edilse de yine de bu düzenlemede idareye oldukça geniş bir takdir yetkisi tanımaktadır. Bu durum doktrinde de tartışılarmahal vermektedir.

---

⁸⁴ **Bacanak, Ahmet Oğuz:** Türk Vatandaşlığının İstisnai Yolla Kazanılması, 2018, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 40.

⁸⁵ **Doğan,** s. 78.

5901 sayılı kanun 1312 ve 403 sayılı kanunların aksine istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasını genel yolun bir istisnası şeklinde düzenlemeyip vatandaşlığın kazanılması hususunda ayrı bir yol olarak öngörmüştür. Nitekim önceki düzenlemelerde genel yol ile vatandaşlığa alınmada aranan şartlardan yalnızca biri olan ikamet şartının istisnai yoldan vatandaşlığa alınma yolunda aranmayacağı hususu belirtilerek bu yol istisnai bir yol olarak belirtilmiştir.

Ancak son düzenlemede istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınmanın şartları ayrıca sayılmış ve genel yol ile vatandaşlığa atıf yapılmadan bir düzenleme yapılmıştır.

Bu durumda artık istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınmanın genel yol ile vatandaşlığa alınmanın bir istisnası olma özelliği kalmamıştır⁸⁶. Genel yolla vatandaşlığa alınmada aranan şartlardan neredeyse hiçbiri aranmayarak istisnai yoldan vatandaşlık kazanma artık Türk vatandaşlığının kazanılmasında bağımsız bir yol haline gelmiştir.

1.4. Vatandaşlık Hukukunun İlkeleri

1.4.1. Genel Olarak

Vatandaşlık hukukunun ilkelerini direktif ilkeler ve anayasal ilkeler olmak üzere ikiye ayırarak inceleyeceğiz. Zira bu ilkelerin vatandaşlığa ilişkin düzenlemelerin oluşturulmasında doğrudan etkisi bulunmaktadır.

Vatandaşlık hukukunun direktif ilkeleri; herkesin vatandaşlığı olmalıdır, kişi vatandaşlığından keyfi olarak mahrum edilmemelidir, kişi vatandaşlığını değiştirmede serbest olmalıdır ve herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır şeklinde sıralayabiliriz. Anayasal ilkeler ise; Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür, Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türk'tür, vatandaşlık kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir, hiçbir Türk vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz ve vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz olarak sayılabilir.

1.4.2. Direktif İlkeler

1.4.2.1. Herkesin Vatandaşlığı Olmalıdır

Bu ilkenin amacı vatansızlık durumunun önüne geçmektir.

---

⁸⁶ İstisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınmada yapılan düzenlemede geleneksellikte uzaklaşılarak yeni bir düzenleme benimsenmiştir. Bu kanunla birlikte kimlerin ne şekilde istisnai yoldan vatandaşlık kazanabileceği her ne kadar idarenin takdir yetkisinin aşımından bahsedilse de eskiye nazaran daha belirgin hatlarla belirlenmiştir. Genel (olağan) yol ile vatandaşlık kazanmanın bir istisnası olmaktan çıkmıştır: Ayrıntılı bilgi için bkz.: **Köşgeroğlu**, s. 175.

Vatansızlık, kişinin herhangi bir devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olmaması halidir⁸⁷.

Bir devletin vatandaşı olma durumunda kişi, vatandaşlık haklarından yararlanabilme ve devletten talepte bulunabilme hakkını elde edecektir. Devletler de ancak kendi vatandaşlarından belirli yükümlülükler altına girmelerini bekleyebilecektir. Bu sebeplerden dolayı kişilerin vatandaşlığının bulunması büyük önem arz etmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 15. maddesinin 1. fıkrasında da bu durum bir hak olarak ele alınarak güvence altına alınmıştır. Şöyle ki Beynamede; *herkesin bir vatandaşlığa hakkı vardır* denilmiştir⁸⁸.

Vatansızlık durumu hem kişiler açısından hem de devletlerin göreceği olası zararlar açısından sakıncalı bir vaziyettir⁸⁹.

Vatansızlık hali toplumlarca '*istenmeyen*' ve '*önlenmesi gereken*' bir durum olarak ifade edilmiş ve bu anlamda benimsenmiştir⁹⁰.

Vatansız durumda olan kişi hem bulunduğu ülkedeki devletin sağlayacağı olanaklardan yararlanamayacak hem herhangi bir devletin vatandaşlık yükümlülüklerini yerine getiremeyecektir⁹¹.

Vatansızlık durumunu kişiler ve devletler açısından ayrı ayrı değerlendirmemiz konunun önemini anlaşılması için daha sağlıklı olacaktır. Devletleri oluşturan topluma ait kişilerin belirli olması devlet açısından önem arz eder⁹². Nitekim devlet yaptırımlarını genel itibariyle vatandaşlarına uygular ve birtakım yükümlülükleri de yine vatandaşlarından bekler. Bunun haricinde devletlerin vatandaşlarına karşı belirli sorumlulukları ve yerine getirmeleri gereken hizmetler vardır.

---

⁸⁷ **Kumcu, N. Pınar:** *Türk Vatandaşlık Hukukunda İdari ve Yargısal Başvuru Yolları*, 2018, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 10.

⁸⁸ **Kumcu,** s. 10.

⁸⁹ Vatansızlık durumuna yol açan çeşitli nedenler vardır. Bunlara örnek verecek olursak, doğum yeri esasını kabul etmiş bir devlet vatandaşının, kan esasını kabul eden bir başka ülkede doğan çocuğu vatansız olacaktır. Çünkü çocuk doğum yeri esasını kabul eden ülke dışında doğmuş olduğu için bu ülkeden vatandaşlık alamayacak; kan esasını kabul eden ülke devleti de babası bu ülkenin vatandaşı olmadığı için çocuğa vatandaşlık vermeyecektir: **Aybay,** *Vatandaşlık Hukuku*, s. 35.

⁹⁰ **Aybay Rona/Özbek Nimet:** *Vatandaşlık Hukuku*, İstanbul 2015, s. 52.

⁹¹ Vatansız kişiler bazı koşullar ile zorunlu askerlik yükümlülüğüne tabi tutulabilmektedir. Bkz.: **Pazarıcı, Hüseyin.:** *Uluslararası Hukuk Dersleri*, Ankara 2019 s. 69.

⁹² **Doğan,** s. 42.

Bu konu gündeme geldiğinde de devletler açısından toplumda var olan kişilerden kimlerin vatandaş kimlerinyabancı olduğu büyük önem arz etmektedir. Vatansızlık hali her ne kadar devletler açısından büyük önem arz ediyor olsa da bu durumun kişiler açısından daha büyük sorunlara yol açacağı aşikardır⁹³.

Vatansızlık hali doğumla veya sonradan ortaya çıkabilmektedir⁹⁴. Vatansızlığa sebep olacak durumlara örnek olarak; vatandaşlıktan çıkarma, kaybettirme, bazı devletlerin yalnızca kan veya toprak esasını kabul etmiş olmalarını söyleyebiliriz. Vatansızlık durumunun sebep olacağı bazı sıkıntılar vardır⁹⁵. Bunların başında, kişilerinin hukuki işlemlerinin denetiminde ve geçerliliğinin tespit edilmesi gerektiğinde kişinin ulusal hukukuna göre tespiti söz konusu olduğu durumlar gelmektedir. Böyle bir durumda vatansız kişinin ulusal hukuku bulunmayacağından ciddi sıkıntılar ve belirsizlikler meydana gelecektir. Diğer bir sorun ise kişinin hiçbir devletle vatandaşlık bağı olmaması sebebiyle bulunduğu her ülkeden sınır dışı edilme ihtimalinin bulunmasıdır.

Kişi bir devletin vatandaşı olduğunda vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu devletten ihtiyaç olması ve şartların sağlanması halinde diplomatik koruma talep edebilecektir. Ancak vatansız kişiler diğer konularda olduğu gibi bu konuda da bir mağduriyet yaşamaktadırlar. Herhangi bir devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olmayan bir kimsenin bulunduğu ülkenin devletinden diplomatik koruma talebinde bulunamayacağı açıktır⁹⁶.

Vatansızlığa ilişkin sıkıntılar her ne kadar fazla olsa da ve bu durumun önüne geçilebilmesi adına uluslararası sözleşmeler imzalanıp milli kanunlara hükümler getirilse de ne yazık ki vatansızlık halini tamamen ortadan kaldırmak pek mümkün gözükmemektedir.

---

⁹³ Dolunay, s. 379.

⁹⁴ Nimet Özbek-Hadimoğlu/Barış Teksoy: *Vatansızlığın Azaltılmasına Dair BM Sözleşmesi (1961) Karşısında Türk Vatandaşlığı Kanunu*, 2013, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 107, s. 223.

⁹⁵ Aybay/Özbek, s. 54-55.

⁹⁶ Toplum açısından değerlendirdiğimizde, kişi vatansız bir şekilde yaşadığı toplumda öteki konumuna düşecektir. Vatansız kişilerin yerine getiremeyeceği ve soruna yol açabilecek bir durum vergi konusudur. Vatansız kişilerin vergi mükellefi olması da mümkün olmayacaktır. Bir diğer husus, kişilerin seçme ve seçilme haklarını kullanabilmesi de vatandaşlık bağı ile birlikte tanınan bir haktır. Vatansız kişi oy da kullanamayacaktır. Bir başka sıkıntılı örnek, devletler vatandaşlarına belli koşullar dahilinde ücretsiz bir şekilde sağlık hizmeti sunarken vatansız kişi bu hizmetlerden de faydalanamayacaktır. Örnekendirme yapmaya çalıştığımız tüm bu durumlar gerek vatansız kişi gerek devletler gerekse o ülkenin vatandaşı olan kişiler açısından birçok olumsuz sonucun meydana gelmesine yol açacaktır: Dolunay, s. 380.

1.4.2.2. Kişi Vatandaşlığından Keyfi Olarak Mahrum Edilmemelidir

Bir kimse vatana bağlılığı ile bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlığından mahrum edilmemelidir. Bu ilke devletlerin keyfi uygulamalarının ve kişilerin vatansız kalması durumunun önüne geçmek için benimsenmiş bir ilkedir.

Türk hukukunda vatana bağlılıkla bağdaşmayan eylemlerde bulunan kişilere uygulanan Türk vatandaşlığını kaybettirme müessesesi Türk vatandaşlığından keyfi olarak mahrum bırakılma olarak değerlendirilmemelidir. Örneğin; yabancı bir devletin, Türkiye'nin menfaatlerine uymayan herhangi bir hizmetinde bulunup da bu görevi bırakmaları kendilerine yurt dışında dış temsilcilikler, yurt içinde ise mülki idare amirleri tarafından bildirilmesine rağmen, üç aydan az olmamak üzere verilecek uygun bir süre içerisinde kendi istekleri ile bu görevi bırakmayanlar, Türkiye ile savaş halinde bulunan bir devletin her türlü hizmetinde Cumhurbaşkanının izni olmaksızın kendi istekleriyle çalışmaya devam edenler ve izin almaksızın yabancı bir devlet hizmetinde gönüllü olarak askerlik yapanların Türk vatandaşlığı kaybettirilebilir. Öte yandan, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302nci, 309 uncu, 310 uncu, 311 inci, 312nci, 313 üncü, 314 üncü ve 315 inci maddelerinde yazılı suçlar nedeniyle hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen ve yabancı ülkede bulunması nedeniyle kendisine ulaşılamayan vatandaşlar, bu durumun soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı veya kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından öğrenilmesinden itibaren bir ay içinde vatandaşlıklarının kaybettirilmesi amacıyla Bakanlığa bildirilir. Bakanlıkça Resmî Gazetede yapılan yurda dön ilanına rağmen üç ay içinde yurda dönmeleri halinde, bu kişilerin Türk vatandaşlıkları Cumhurbaşkanı kararıyla kaybettirilebilir.

Türk vatandaşlığını kazanma kararı; ilgilinin yalan beyanı veya vatandaşlığı kazanmaya esas teşkil eden önemli hususları gizlemesi sonucunda vuku bulmuş ise kararı veren makam tarafından iptal edilir. Bu durum, Türk vatandaşlığından keyfi olarak mahrum bırakılma şeklinde değerlendirilemez.

1.4.2.3. Kişi Vatandaşlığını Değiştirmede Serbest Olmalıdır

Kişilerin vatandaşlığını seçmedeki serbestisi değiştirme hususu için de geçerlidir. Bu ilkenin temeline göre nasıl ki kişiler istedikleri ülkenin vatandaşlığına girebilmede özgürseler aynı şekilde vatandaşlıklarını değiştirme hususunda da özgür olmalıdırlar.

Ancak kişinin bir devletin vatandaşlığından çıkıp başka bir devletin vatandaşlığına geçebilmesi için, vatandaşlığına geçmek istediği devletin kişiyi vatandaşlığa kabul etmesi gerekir⁹⁷.

Bu hususta da her devlet, kişileri vatandaşlığına kabul etmede değişik şartlar öngörmektedir. Vatandaşlık değiştirmede kişiler vatandaşlığını almak istedikleri devletler bazında farklı koşullara tabi tutulmaktadır.

Kişilerin vatandaşlıklarını seçme ve değiştirme hususunda serbest olması düşüncesinin temeli irade serbestisi anlayışına dayanmaktadır. Bu durum, bir nevi insan hakkıdır. Ancak bu durumu her ne kadar bir hak olarak ifade etsek de uygulamaya dökülmesi kolay olamamaktadır. Şöyle ki, kişilerin mevcut vatandaşlıklarından feragat etmeleri ya da mevcut vatandaşlıkları korunarak ikinci bir vatandaşlık kazanmaları çok sayıda şarta tabidir. Vatandaşlığı kazanılmak üzere başvuru devletler tarafından vatandaşlığa kabul edilebilme her zaman kolay olmamaktadır. Zira hiçbir devletin vatandaşlık başvurusunda bulunan kişinin başvurusunu kabul zorunluluğu bulunmamaktadır.

1.4.2.4. Herkesin Yalnız Bir Vatandaşlığı Olmalıdır

Bu ilke ile amaçlanan, çifte vatandaşlığın veya çok vatandaşlık durumunun önüne geçilmesidir⁹⁸.

Kişinin iki ülkenin vatandaşlığı olması halinde çifte vatandaşlık durumu ortaya çıkarken, ikiden fazla vatandaşlığa sahip olması durumunda çok vatandaşlık hali ortaya çıkmaktadır⁹⁹. Bu ilke, vatansızlık durumunun sakıncalı olduğunun düşünülmesinin sonucu ortaya çıkmış olup günümüzde geçerliliğini yitirmiştir.

Çok vatandaşlık durumunun sakıncalı olduğu düşüncesinin geride kaldığı kanaatindeyiz. Günümüzde çok vatandaşlık hali istenen ve hatta arzu edilen bir durum haline gelmiş, sakıncalı ve istenmeyen bir durum olduğu algısı genel itibarıyla yıkılmıştır. Bu durum elbette ki devletten devlete göre farklılık gösteren bir durumdur.

---

⁹⁷ Devletler, kişileri vatandaşlığa kabul etmede farklı koşullar öngörmüş olabilir. Türk hukukuna göre kişinin genel yol ile Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için 8 (sekiz) farklı şart öngörülmektedir: **Aybay**, Vatandaşlık Hukuku, s. 39.

⁹⁸ **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s. 27.; **Kumcu**, s. 11.

⁹⁹ Örneğin, evlenme durumunda veya çocuğun anne ve babasının farklı ülkelerin vatandaşı çifte veya çok vatandaşlık durumunun ortaya çıkması muhtemeldir: **Doğan**, s. 29.

Her devletin vatandaşlık hukukunun, vatandaşlık kanununun, vatandaşlık ve anayasal ilkelerinin farklılık arz etmesi çok vatandaşlık halinin sakıncalı ya da istenen bir durum olarak benimsenmesinde fark yaratmaktadır. Bu sebeple ‘çok vatandaşlık artık tüm devletler tarafından istenen bir durumdur’ diyerek bir genelleme yapmamız da çok doğru olmayacaktır.

Bu ilkenin benimsenmesi konusunda devletler arasında farklılık mevcuttur. Örneğin, Almanya’nın çok vatandaşlık konusundaki uygulamaları ve benimsediği ilke katıdır. Alman Vatandaşlık Kanunu’nda bu ilkeye sıkı sıkı bağlanılmış olup ancak nadir durumlarda¹⁰⁰ çok vatandaşlık durumuna müsaade edilmiştir. Sonrasında yapılan düzenlemeler ile Alman Hukuku’nda da esnemeye gidilmiş olması bu ilkenin eski katılığını ve geçerliliğini kaybettiğinin göstergesidir.

Çok vatandaşlık halinin Türk Hukukundaki yerini inceleyerek devam edeceğiz. Türk Hukuku’nda çok vatandaşlık haline sıcak bakılmaktadır. Nitekim kanun düzenlemeleri de bu yöndedir. Halen yürürlükte olan 5901 sayılı TVK ‘nın 44. maddesinde çok vatandaşlık haline ilişkin bir hükme yer verilmiştir.

Madde şu şekildedir:

“Herhangi bir nedenle yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanan kişilerin, bu durumlarına ilişkin belgeleri ibraz etmeleri ve yapılacak inceleme sonucunda kayden aynı kişiler olduklarının tespiti halinde, nüfus aile kütüklerindeki kayıtlarına çok vatandaşlığa sahip olduklarına dair açıklama yapılır.”

Yapılan kanun düzenlemesinden de kolayca anlayabileceğimiz üzere, Türk Hukukunda çok vatandaşlık hali istisnai olarak nadiren uygulanan bir prosedür olmayıp gerekli işlemlerin yapılması halinde kabul gören bir durumdur. Bundan hareketle, ‘herkesin yalnız bir vatandaşlığı yoktur’ ilkesi, Türk Hukuku tarafından benimsenen bir ilke olmaktan çıkmıştır diyebiliriz.

1.4.3. Anayasal İlkeler

Türk vatandaşlık hukukunun anayasal ilkeleri, 1982 Anayasası’nın “Türk Vatandaşlığı” başlıklı 66. maddesinde yer almaktadır. Buna göre; *‘Türk Devleti’ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk’tür.*

---

¹⁰⁰ Ancak Alman Hukuku’nda da bu katı durum 2014 yılı itibariyle değişmeye başlamıştır. 2014 yılında yapılan değişiklikle çok vatandaşlığın kabul edildiği bazı haller benimsenmiş ve Alman Hukuku’nda da yer almaya başlamıştır. Bu değişiklikle eskiye oranla kabul görse de yine de birçok devlete göre katı olduğunu söylememiz yanlış bir yorum olmayacaktır. **Işıl Özkan / Uğur, Tütüncübaşı, Türk ve Alman Hukukunda Çifte Vatandaşlığa İlişkin Gelişmeler**, 2008, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 57, S.3, s. 607.

Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türk'tür. Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir.

Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz. Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.' Madde düzenlemesinde yer alan '*Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür.*' ifadesinden anlaşılacağı gibi sosyolojik anlamdaki tanımdan ziyade hukuki bir tanım yapılmıştır¹⁰¹. Düzenleme ile kendisini Türkiye Cumhuriyeti'ne ait hisseden herkesi Türk olarak kabul edilmiştir¹⁰². Dil, din, ırk, ayrımı yapılmaksızın yalnızca vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesin Türk olduğu şeklinde bir kabul oluşturularak kapsayıcı bir düzenleme yapılmıştır¹⁰³. Böylece anayasa düzenlemesinde vatandaşlık, sadece hukuki bir müessese olarak değerlendirilmiştir¹⁰⁴.

1.4.3.1. Türk Devletine Vatandaşlık Bağı ile Bağlı Olan Herkes Türktür

1982 Anayasası'nın 66. maddesinin ilk fıkrasında yer alan bu ifade, 1961 Anayasası'ndan aynen alınmıştır¹⁰⁵. Bu hükümden hiçbir tereddüt bulunmayacak şekilde, objektif anlamda vatandaşlığın kabul edildiği anlaşılmaktadır¹⁰⁶. Hukukumuzda din, ırk, mezhep, soy esasına dayanan vatandaşlık değil kişi ile devlet arasında kurulacak olan vatandaşlık bağına dayalı vatandaşlık esası benimsenmektedir¹⁰⁷.

Türk vatandaşlığı kavramında, ırk, dil, din, etnik köken, siyasi düşünce, felsefi inanç, kültürel özelliklere yer vermemek suretiyle mutlak bir eşitlik anlayışı kabul edilmiştir¹⁰⁸.

Düzenlemede yer alan 'Türktür' ifadesi etnik birlik, ırk ya da soy birliği anlamına gelmemektedir¹⁰⁹. Bu ifadede kastedilen vatandaşlık bağı ile bağlı olan kimselerin Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olmasıdır¹¹⁰.

---

¹⁰¹ Doğan, s. 16.

¹⁰² Doğan, s. 16.

¹⁰³ Doğan, s. 17.

¹⁰⁴ Vatandaşlığın yalnızca hukuki bir müessese olarak düzenlenmesiyle vatandaşlığın tarifinden uzaklaşılarak hukukun tarif vermeme şeklindeki teamülüne uygun hareket edilmiştir. Nomer, s. 46.

¹⁰⁵ Doğan, s. 22.

¹⁰⁶ Turhan, Turgut/Tanrıbilir, Feriha Bilge: Vatandaşlık Hukuku, Ankara 2012, s. 41.

¹⁰⁷ Turhan, Turgut/Tanrıbilir, Feriha Bilge, s.41.

¹⁰⁸ Nomer, s. 58-59.

¹⁰⁹ Güngör, Tâbiyet Hukuku, s. 51.

¹¹⁰ Aynı yönde bkz. Nomer, s. 733-734.; Güngör, Tâbiyet Hukuku, s.51.

Vatandaşlığın varlığı için aranan hal, kişi ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti arasında kurulan hukuki ve siyasi bağ sonucu meydana gelen vatandaşlık bağıdır¹¹¹.

Madde düzenlemesinde kavramsal bir tanımlama yapılmış ve eşitlik ilkesi vurgulanmıştır¹¹². Devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olduğunu kabul eden kişiler arasında hiçbir ayırım yapılmayarak Türk oldukları kabul edilmiştir¹¹³. Vatandaşlık bağı ile Türkiye Cumhuriyetine bağlı olan kişiler dili, dini, ırkı, kültürü ne olursa olsun devlet ile aralarında vatandaşlık bağının kurulması kâfi görülerek Türk olarak kabul edilmiştir.

1.4.3.2. Türk Babanın veya Türk Ananın Çocuğu Türktür

Anayasada yer alan bu hükmün sonucu olarak Türk hukukunda vatandaşlığın aslen kazanılmasında soy bağı (kan) esası benimsenmiştir. Türk ana veya babadan doğan çocuk doğum anından itibaren herhangi bir makam iznine gerek olmaksızın, sırf doğumu sebebiyle Türk vatandaşlığını kazanabilir. Söz konusu Anayasa maddesinin ikinci fıkrasında vatandaşlığın kazanılması hususunda doğum yeri (toprak) esası dikkate alınmamıştır¹¹⁴. Zira soy bağı (kan) esasına göre doğumun nerde gerçekleştiğinin bir önemi yoktur¹¹⁵. Doğum Türkiye’de de gerçekleşse yabancı bir ülkede de gerçekleşse Türk ana veya babadan doğmuş olan çocuk doğumundan itibaren Türk vatandaşlığını kazanmış olacaktır¹¹⁶.

Düzenlemede yer alan ‘*Türk ana veya Türk baba*’ ibaresiyle de soy bağı esasının ana ya da baba arasında ayırım yapmadan benimsendiği anlaşılmaktadır¹¹⁷.

Çocuğun Türksayılabilmesi için ana ya da babasının Türk vatandaşı olması yeterli görülmüştür. Ana yada babası Türk olan çocuk, doğumdan itibaren ve doğumu sebebiyle Türk vatandaşlığını kazanabilir. Cinsiyete dayalı ayrımcılık yapılmayıp ana veya babadan birinin Türk vatandaşı olması çocuğun Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için yeterli görülmüştür¹¹⁸. TVK’da da normlar hiyerarşisine uygun olarak vatandaşlığın soy bağı (kan) esasına göre kazanılmasında ana veya babanın Türk vatandaşı olması yeterli görülmüştür^{119,120}.

¹¹¹ **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s. 51.

¹¹² **Doğan**, s. 22.

¹¹³ **Doğan**, s. 22.

¹¹⁴ **Doğan**, s. 22.; **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s. 57.

¹¹⁵ **Doğan**, s. 23.

¹¹⁶ **Doğan**, s. 23.

¹¹⁷ **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s. 52.

¹¹⁸ **Doğan**, s. 22.

¹¹⁹ **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s. 52.

1.4.3.3. Vatandaşlık Kanununun Gösterdiği Şartlarla Kazanılır ve Ancak Kanunda Belirtilen Hallerde Kaybedilir

Anayasada yer alan bu hüküm, vatandaşlığın kazanılması ve kaybedilmesi hallerinin kanunilik ilkesine dayandığını göstermektedir. Vatandaşlığın kazanılma şartları ve kaybedilmesi hususu ancak kanunda öngörülen koşullar doğrultusunda gerçekleşecektir.

Bu düzenleme de TVK'nın ve Anayasanın kanunilik ilkesini benimsediğinin açık bir göstergesidir¹²⁰. Bu düzenlemeyle vatandaşlık kanuni bir teminat altına alınmıştır¹²¹.

5901 sayılı TVK'da Türk vatandaşlığının yetkili makam kararı ile kazanılmasına ilişkin düzenleme de yer almaktadır. Bu kapsamda kanunilik ilkesinin ihlali gündeme geldiği söylenebilir. Zira yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılmasında idareye geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır¹²². Kişinin kanunda yer alan şartları taşıması ile birlikte vatandaşlığa kabulü konusunda ilgili makamın takdir yetkisi önceki kanunda da güncel kanunda da mevcuttur. Ancak 5901 sayılı TVK'da bu duruma ek olarak kanunda yer alan şartların içeriğinin belirsiz olması vatandaşlık kazanımını kanunilik ilkesinden nispeten uzaklaştırmıştır¹²³.

1.4.3.4. Hiçbir Türk Vatana Bağlılıkla Bağdaşmayan Bir Eylemde Bulunmadıkça Vatandaşlıktan Çıkarılamaz

Bu hükümlerle Anayasanın 66. maddesi kişilerin vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylem olmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamayacağı düzenlemiştir.

Bu düzenlemenin amacı, vatandaşlıktan çıkarma durumlarındaki keyfiliğin önüne geçmek olduğuna inanılmaktadır.

Vatana bağlılıkla bağdaşmayan eylem ibaresi vatandaşlıktan çıkarma hususunda anayasal bir ölçüt gibi algılanmaktadır¹²⁴. Ancak bu ibare oldukça soyut kalmakla birlikte yorumlamaya açıktır.

¹²⁰ **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s. 53.

¹²¹ **Nomer**, s. 48.

¹²² **Doğan**, s. 23.

¹²³ **Doğan**, s. 23.

¹²⁴ **Güngör**, s. 54.

1.4.3.5. Vatandaşlıktan Çıkarma ile İlgili Karar ve İşlemlere Karşı Yargı Yolu Kapatılamaz

Anayasada düzenlenen bu hüküm hukuk devleti olmanın bir gereğidir. İdarece yapılan bütün eylem ve işlemlerin yargı denetimine tabi olması gibi vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemler de yargı denetimine tabiidir. Diğer hususlarda olduğu gibi burada da bir kontrol mekanizması olarak yargı yolları mevcuttur.

Türk Vatandaşlık Hukukunda benimsenen birtakım ilkeler mevcuttur. Bunların başında ‘herkesin mutlaka bir vatandaşlığının olması’ gelmektedir. Bu ilke vatansızlık durumunun önüne geçilmesi amacı taşımaktadır. ‘Kişinin vatandaşlığından keyfi olarak mahrum edilmemesi’ ilkesi yine vatansızlık durumunun önüne geçmek ve devletlerin keyfi uygulamalarını engellemek amacı taşımaktadır. ‘Kişinin vatandaşlığını değiştirmede serbest olması’ bu ilkenin temeli kişilerin özgürlüğüne dayanmaktadır. Kimse zorla bir ülkenin vatandaşı olarak kalmak zorunda değildir. Kişi eğer isterse ve vatandaşı olmak istediği ülkenin şartlarını da karşılırsa vatandaşlığını değiştirme konusunda özgürdür. ‘Herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır’ ilkesi çifte ve çok vatandaşlık¹²⁵ durumlarını engellemek amacını taşısa da bu düşüncenin günümüzde ağırlığı ve etkisi bulunmamaktadır.

Kişilerin devletlerin vatandaşı olmaları durumunda yabancıların yanı sıra sahip olacakları ayrıcalıklı hakları inceleyecek olursak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan bazı haklara baktığımızda, örneğin, 1982 tarihli Türk Anayasasının 67. Maddesine göre, ‘kanunda gösterilen şartlara uygun olarak, seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkı’ sadece Türk vatandaşlarına ait olan bir haktır’. Bir diğer örnek, yine Anayasanın 101. Maddesine göre, Türkiye Cumhuriyeti’nin cumhurbaşkanı olma hakkı sadece Türk vatandaşları açısından mümkündür.

‘Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenim yapmış Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya bu niteliklere sahip Türk vatandaşları arasından, halktarafından seçilir’.

Yine yukarıda açıkladığımız gibi devletlerin vatandaşlara tanıdığı hakların yanında vatandaşlara getirdiği yükümlülükler açısından örnek verecek olursak, Türk devletinde askerlik yapmak her Türk vatandaşı erkeğe hem hak hem görevdir.

---

¹²⁵ **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s. 27.; **Kumcu**, s. 11.

Anayasanın 72. Maddesine göre, ‘Vatan hizmeti her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu hizmetin silahlı kuvvetlerde veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağı kanunla düzenlenir’¹²⁶.

Somut olarak ortaya koyduğumuz bu örneklerden de anlaşılacağı üzere, vatandaşlık bağı ile bir devlete hukuki ve siyasi olarak bağlı hale gelen kişiler o devletin benimsediği kanun ve kurallar doğrultusunda birtakım haklara sahip oldukları gibi birtakım ödev ve yükümlülük altına da girmektedir. Bunun akabinde de belirli yaptırımlara da katlanmayı kabul ederler.

---

¹²⁶ Anayasada ve ilgili kanunlarda gösterilen sebepler ve koşullarla devletler kişilere tanıdığı hakların yanı sıra bazı ödevler de yüklemektedir. Bunlarda biri de her mazereti ve görevini yapamayacağı bir rahatsızlığı bulunmayan her Türk erkeğinin yapması gereken askerlik görevidir. Askerlik görev olmasının yanı sıra aynı zamanda Türk vatandaşı erkeğe tanınan bir haktır. **Erdem**, s. 4-5

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK VATANDAŞLIĞINI İSTİSNAİ YOLDAN KAZANABİLECEK KİŞİLER, TÜRK VATANDAŞLIĞININ İSTİSNAİ YOLDAN KAZANILMASININ ŞARTLARI, USULÜ ve SONUÇLARI

2.1. TVK 12/1-A Kapsamındaki Kişiler

2.1.1. Genel Olarak

İstisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasında TVK'nın 12. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde sayılan kişi gruplarının önemli bir yeri bulunmaktadır. TVK'nın 12. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde sayılan kişiler Türkiye'ye yapılan veya yapılacak olan hizmet/katkı yönünden ön plana çıkan kişilerden oluşmaktadır.

Kanun koyucu tarafından belli vasıflara sahip kimseleri vatandaşlığa almak amacıyla istisnai yoldan vatandaşlığa alma düzenlemesi yapılmıştır. Kanun koyucu bu kapsamdaki kişilere genel olarak vatandaşlığa alınmaya nazaran daha makul ve kolay şartlar tanımıştır.

Yabancıların spor, bilim, ekonomi ya da kültürel alanlardaki katkısı nedeniyle kolay yolla vatandaşlığa alınabilmesi dünyada pek çok ülkede uygulanmaktadır¹. Avrupa Birliği Demokrasi Gözlemevi (EUDO) vatandaşlık verileri incelendiğinde, Avrupa Birliği'nde 28 üye devletin kişilerin vatandaşlığa alınması hususunda; ekonomik çıkarları, kişilerin kültürel, bilimsel, spor gibi faaliyetlerdeki başarılarını göz önüne aldığı tespit edilmiştir².

2.1.2. Kapsamı

TVK'nın 12. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde ülkemize hizmet yönünde ön plana çıkacak kişiler, 'Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler' olarak açıklanmıştır³.

¹ Neşe Baran Çelik: *Güncel Gelişmeler Işığında Türk Vatandaşlığının İstisnai Haller Kapsamında Kazanılması*, 2017, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.130, s.365.

² Çelik, s.365.

³ Doğan, s. 80.

Kanun düzenlemesinden de anlaşılacağı üzere bu grup kapsamındaki yabancıların, vatandaşlık talebinde bulunduğu andan itibaren Türkiye'ye faydası olacağı kabul edilmektedir⁴. İstisnai yoldan Türk vatandaşlığına ilişkin bu bendedayanılarak yapılan bir başvurunun değerlendirilmesinde, ülke menfaati ön planda olup devlet, kendi çıkarları doğrultusunda hizmetin olağanüstü olup olmadığına karar verip başvuruyu sonuçlandıracaktır⁵. 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan Anayasa değişikliği sonucunda 477 Sayılı Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname⁶ ile Bakanlar Kurulu yetkileri Cumhurbaşkanına geçmiştir⁷.

Bilim, teknoloji, kültür, spor, sanayi ve sanat alanlarında hizmeti geçen veyahut geçeceği düşünülen bu kimselerin vatandaşlık kazanmasıyla birlikte ülkemize hizmetleri de oldukça önemlidir. Bu kişilerin hizmetlerinin ülkemizin menfaatleri yönünden olumlu olması gerekir. Bu kimseler, ülkemize sanayi tesisi getiren, teknolojik ve ekonomik faydalar sağlayan sermayedarlar, iş adamları, sanatçılar veya ülkeye bilimsel katkıda bulunabilecek bilim insanları olabilir⁸.

TVK'nın 12. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde kapsamına hangi yabancıların girip hangi yabancıların girmediğinin değerlendirilmesi de oldukça zor bir meseledir. Ülkemize sanayi tesisleri getirmek somut, objektif bir kriterdir. Ancak bilim, sanat, kültür, spor, ekonomi, teknoloji gibi alanlarda yapılacak olan değerlendirme çoğu zaman sübjektif olup tartışmaya açıktır⁹. Fakat bu grup kapsamındaki kimselerin bahse konu bu alanlarda olağanüstü hizmetlerinin geçmesi tartışmaya açık olmakla birlikte somut bir şekilde ortaya konularak değerlendirilebilme kabiliyetindedir.

Ancak bu değerlendirmede söz ettiğimiz bu alanlar kapsamındaki kimselerin olağanüstü hizmetlerinin geçecek olmasının olasılıklar düzeyinde kalması birtakım sıkıntılara da yol açabilecektir. Nitekim, uzun süre önce doktrin, bu tür hükümlerin uygulanmasının güçlüğüne ve aşkın uygulamalara açık oluşuna dikkat çekmiştir¹⁰.

---

⁴ Çelik, s. 366.

⁵ Doğan, s. 80.

⁶ RG:04.07.2018-30468.

⁷ ¹³⁴ **Gölcüklü, İlyas:** *Güncel Gelişmeler Işığında Yatırım Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması: Problemler ve Çözüm Önerileri*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, s. 133.

⁸ **Erdem,** Türk Vatandaşlık Hukuku, s. 140.

⁹ **Güngör,** Tâbiyet Hukuku, s. 103.

¹⁰ **Göger,** Tâbiyet, s. 72.

Şöyleki, bu düzenleme objektif şart taşımaması ve idareye oldukça geniş takdir yetkisi tanınması sebebiyle eleştiriye açık hale gelmiştir¹¹. 5901 sayılı TVK'nın konuya ilişkin madde düzenlemesinde bahse konu kişi grupları diğer ülkelerde bulunan düzenlemeler gibi yalnızca 'ülkeye faydası geçen ya da geçeceği düşünülen' kişi gruplarıyla sınırlı kalmayıp pek olarak 'vatandaşlığa alınması ilgili makamlarca zaruri görülen' kişilere ilişkin düzenlemelere de yer verilmiştir¹².

Ülkeye olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen kimseler hususunda örnek gösterecek olursak, milli takımda oynayacak bir yabancı futbolcunun bu yolla vatandaşlığa kabulünü gösterebiliriz¹³.

Bu kapsamdaki yabancı kişiler yani ekonomi, bilim, spor ve kültür alanlarında ülkeye katkısı geçen ya da geçeceği düşünülen kişilerin kolaylaştırılmış yollarla vatandaşlığa alınmaları birçok ülkede uygulanan bir yoldur. Almanya, Belçika ve Bulgaristan da bilim, ticaret, spor ve sanat alanlarında üstün başarılar sebebiyle vatandaşlık kazanımına hak tanıyan ülkeler arasındadırlar¹⁴. Dünyanın birçok ülkesinde de var olan bu uygulamanın Türk hukukunda da mevcut olmasının yararlı olduğu kanaatindeyiz.

2.2. Yatırım Yapanlar

2.2.1. Genel Olarak

Yatırım yoluyla vatandaşlık kazanılması karşılaştırmalı hukukta birçok devlet tarafından düzenleme altına alınmıştır. Bu noktada iki farklı sistemin olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki; yatırım yoluyla istisnai yoldan vatandaşlık kazanmada ikamet şartına bağlı olarak kazanılma usulüdür.

Diğeri ise yatırımcının belli miktarda ve şekilde yatırım yaparak doğrudan vatandaşlık kazanmasıdır. İkamet şartına bağlı olarak vatandaşlık kazanımında; öncelikle yatırımcıya ikamet etme hakkı verilir, sonrasında bu hak belirli sürelerle uzatılır ve sonunda yatırımcı söz konusu devletin vatandaşlığını kazanır¹⁵.

---

¹¹ Köşgeroğlu, s.187.

¹² Köşgeroğlu, s. 188.

¹³ Gölcüklü, s. 131.

¹⁴ Çelik, s. 387.

¹⁵ Yılmaz, Alper Çağrı: Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Yatırımcı Vatandaşlık Olgusu: *Ius Pecuniae*, 2018, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni C.38, S.1, s. 197.

Bir başka deyişle, ikamete bağlı yatırım yoluyla vatandaşlık kazanımında, yatırıma bağlı olarak söz konusu ülkede önce belirli bir süre ikamet etmek vatandaşlık kazanımının ön şartıdır¹⁶. Yatırımcının doğrudan vatandaşlık kazanması usulünde, bir devlette o devletin ilgili kanunu uyarınca belirlenen miktarda yatırım yapan yabancı söz konusu devletin vatandaşlığını o devlette ikamet etmesine gerek kalmaksızın kazanır¹⁷.

5901 Sayılı TVK'nın 12. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendine eklenen hükümlerle birçok hukuk sisteminde mevcut olan, yatırımcıya vatandaşlık verilmesi hususunda ilişkin düzenleme yapılmıştır. Buna göre; 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Cumhurbaşkanı kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilirler. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun (YUKK)¹⁸ 31. maddesinin 1. Fıkrasının (j) bendine baktığımızda; Türkiye'de çalışmayan ancak Cumhurbaşkanınca belirlenecek kapsam ve tutarda yatırım yapacaklar ile bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğunun kısa dönem ikamet izni alabilecek kişiler kapsamında değerlendirildiği görülmektedir¹⁹. Bundan hareketle; Türkiye'de çalışmayan ancak Cumhurbaşkanınca belirlenecek kapsam ve tutarda yatırım yapacaklarla bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu cumhurbaşkanı kararıyla Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabilir sonucuna ulaşabiliriz. 5901 Sayılı TVK'nın 12. maddesine eklenen bu hükümlerle birçok hukuk sisteminde mevcut olan, yatırımcıya vatandaşlık verilmesi hususunda düzenleme yapılmış ve istisnai yoldan vatandaşlık kazanma imkânı verilmiştir²⁰.

İlgili kanun uyarınca Cumhurbaşkanı'nın belirlediği tutar ve kapsamda yatırım yapanlar ile kanunda belirlenen hısımları, yaptığı yatırım sebebiyle kısa dönem ikamet izni aldıktan sonra Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabilecektir²¹.

---

¹⁶ **Öztürk Yılmaz Necla:** 5543 Sayılı İskân Kanunu Hükümleri Uyarınca Türk Vatandaşlığının Kazanılması', 2007, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.68, s. 197.

¹⁷ **Öztürk Yılmaz,** s. 201.

¹⁸ RG:11.04.2013-28615: Bundan sonra 'YUKK' olarak anılacaktır.

¹⁹ **Köşgeroğlu,** s. 191.

²⁰ **Köşgeroğlu,** s. 191.

²¹ **Gölcüklü,** s. 133; **Erdem,** s.141.

2.2.2. Kapsamı

Yatırımın kapsam ve niteliği Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikle²² ortaya konmuştur. TVK Uygulama Yönetmeliğinin 20. maddesinin 2. fıkrası uyarınca;

(2) (Ek: 12/12/2016-2016/9601 K.) (1) Aşağıdaki şartlardan herhangi birini sağlayan yabancı, Kanunun 12 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında Cumhurbaşkanı kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilir:

a) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) En az 500.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarında sabit sermaye yatırımı gerçekleştirdiği Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca tespit edilen.

b) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) En az 250.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarındaki taşınmazı tapu kayıtlarına üç yıl satılmaması şerhi koyulmak şartıyla satın aldığı veya kat mülkiyeti ya da kat irtifakı kurulmuş, en az 250.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarı peşin olarak yatırılan ve tapu siciline üç yıl süreyle devir ve terkini yapılmayacağı taahhüdü şerh edilmek şartıyla noterde düzenlenmiş sözleşme ile taşınmazın satışının vaat edildiği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca tespit edilen.

c) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) En az 50 kişilik istihdam oluşturduğu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca tespit edilen.

ç) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) En az 500.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarında mevduatı üç yıl tutma şartıyla Türkiye’de faaliyet gösteren bankalara yatırdığı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunca tespit edilen.

d) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) En az 500.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarında Devlet borçlanma araçlarını üç yıl tutmak şartıyla satın aldığı Hazine ve Maliye Bakanlığınca tespit edilen.

---

²² RG:06.04.2010-27544: Bundan sonra ‘TVK Uygulama Yönetmeliği’ olarak anılacaktır

e) (Ek: 13/3/2017-2017/10008 K.) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) En az 500.000 Amerikan Doları veya karşılığı döviz tutarında gayrimenkul yatırım fonu katılma payı veya girişim sermayesi yatırım fonu katılma payını en az üç yıl elinde tutma şartıyla satın aldığı Sermaye Piyasası Kurulunca tespit edilen kişiler istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilir.

.....

(6) (Ek: 12/12/2016-2016/9601 K.) İkinci fıkrada belirtilen parasal değerlerin belirlenmesinde, tespit tarihindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının efektif satış kuru ve/veya çapraz döviz kuru esas alınır.

(7) (Ek: R.G.19/9/2018-30540-CK-106/2 md.) (Değişik:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) İkinci fıkra kapsamında yapılacak vatandaşlık kazanma başvuruları ile ilgili süreci takip etmek amacıyla İçişleri Bakanlığı bünyesinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulabilir.

(8) (Ek: R.G. 19/9/2018-30540 -CK-106/2 md.) İkinci fıkra kapsamında yapılacak yatırım türleri arasında belirtilen süreyi tamamlamak amacıyla geçişkenlik mümkündür.

(9) (Ek:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) İkinci fıkrada belirtilen kapsam ve tutarda yatırım şartlarının sağlanıp sağlanmadığının tespitinde uygulanacak usul ve esaslar, tespiti yapan kurumca belirlenir.

(10) (Ek:RG-6/1/2022-31711-C.K-5072/1 md.) İkinci fıkranın (b), (ç), (d) ve (e) bentlerinde belirtilen döviz tutarları işlem öncesinde Türkiye’de faaliyet gösteren bir bankaya ve bu bankaca da Merkez Bankasına satılır. Satım sonucu; ikinci fıkranın (ç) bendi gereğince elde edilen Türk Lirası tutarlar Türk Lirası mevduatta, ikinci fıkranın (d) bendi gereğince elde edilen Türk Lirası tutarlar Türk Lirası cinsinden Devlet borçlanma araçlarında, üç yıl süre ile tutulur. Bu konuya ilişkin uygulama esasları Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca belirlenir.

TVK’nın 12. maddesi ve TVK Uygulama Yönetmeliğinin 20. maddesi incelendiğinde; Türkiye’ye belirli parasal miktarın üzerinde yatırım yapan, belirli sayıda istihdam oluşturan, bedeli belirli bir değer üzerinde taşınmaz satın alan, belirli bir değer üzerinde mevduat tutan, belirli bir değer üzerinde

Devlet borçlanma araçlarını satın alan, belli bir tutarın üzerinde gayrimenkul yatırım fonu katılma payı veya girişim sermayesi yatırım fonu katılma payı alan yabancıların Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanmalarına olanak sağlandığı görülmektedir²³.

Yatırım yoluyla vatandaşlık verme hususu bir yandan ekonominin canlanması, yabancı sermayeyi teşvik etmesi, istihdam oluşturması sonuçlarıyla devlet için katkı sağlayan bir durumdur²⁴. Bu uygulama aynı zamanda yeni istihdam oluşmasına da katkı sağlamaktadır. Ancak doktrinde haklı olarak ifade edildiği üzere yatırım yapmak suretiyle Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin düzenlemenin tarihsel sürece bakıldığında Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin düzenlemelerin ruhuna uygun olmadığı görülmektedir²⁵.

2.3. Turkuaz Kartlılar

2.3.1. Genel Olarak

Turkuaz kart sahibi yabancılara ilişkin düzenlemeler 28.7.2016 tarih ve 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'nun (UİK)²⁶ 3. maddesinin getirdiği yenilik ile yapılmıştır. Söz konusu düzenlemedeki tanıma göre, turkuaz kart; '*yabancıya, Türkiye'de süresiz çalışma hakkı, mevzuat hükümlerine göre eş ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarına ise ikamet hakkı veren belgeyi*' ifade eder²⁷. Görüldüğü gibi, Turkuaz kart, yabancıların Türkiye'de yaşayabilmesini ve çalışmasını sağlamaktadır²⁸. Turkuaz Kart düzenlemesinin amacı; bilime, ülke ekonomisine faydalı olacağı düşünülen yabancı kimselerin vatandaşlık kazanımına kolaylık sağlayarak o yabancı kimselerden faydalanabilmektir²⁹.

Turkuaz Kart sahibi yabancıların kimler olacağı TVK'da tanımlanmamıştır³⁰. Turkuaz Kart verilebilecek olan yabancılar 30007 sayılı tarihli Turkuaz Kart Yönetmeliğinin³¹ 5. maddesinde düzenlenmiştir.

---

²³ Köşgeroğlu, s. 192.

²⁴ Çelik, s. 369.

²⁵ Köşgeroğlu, s. 192.

²⁶ RG:13.08.2016-29800: Bundan sonra 'UİK' olarak anılacaktır.

²⁷ Ayan, Hasan Alparslan: *Türk Hukukunda Turkuaz Kart Sahibi Yabancıların Çalışma Şartları*, 2018, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.1, S.1, s.60.

²⁸ Dilara Karagül: *Turkuaz Kart Uygulaması*, 2019, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, C. 39, S.2, s. 398.

²⁹ RG:14.03.2017-30007.

³⁰ Köşgeroğlu, s.193.

³¹ RG: 14.03.2017-30007.

Turkuaz Kart verilebilecek olan yabancılar, kanun koyucu tarafından nitelikli olduğu tespit edilen yabancı kimselerdir³². Turkuaz Karta ilişkin başvuru ve değerlendirme esasları yönetmelikle düzenlenmiştir³³.

Turkuaz Kart, UİK'in 'Çalışma izni ve Muafiyeti' başlığını taşıyan 3. bölümünün 'Turkuaz Kart' başlıklı 11. maddesinde düzenlenmiştir³⁴. Madde düzenlenmesine göre Turkuaz kart "Uluslararası işgücü politikası doğrultusunda; eğitim düzeyi, mesleki deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı, Türkiye'deki faaliyetinin veya yatırımının ülke ekonomisine ve istihdama etkisi ile Uluslararası İşgücü Politikası Danışma Kurulu önerileri ve Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslara göre başvurusu uygun görülen yabancılara" verilir.

Görüldüğü üzere, Turkuaz Kart sahibi yabancıların, kartı geçerli olduğu süre boyunca süresiz çalışma izninden yararlanabileceği ve Türkiye'de ikamet edebileceği anlaşılmaktadır³⁵. Turkuaz Kart sahibi yabancıların eşi ve bakmakla yükümlü olduğunu çocukları da kendilerine verilecek olan Turkuaz Kart sahibi yakını olduklarını gösteren ve ikamet izni yerine geçen belge sayesinde kendilerine tanınan haklardan yararlanabileceklerdir.

2.3.2. Kapsamı

6735 sayılı UİK ile hukukumuzda giren Turkuaz Kart, özel nitelikleri sebebiyle bir kısım yabancılara verilmektedir³⁶. Turkuaz Kart verilebilecek olan yabancı kimseler Turkuaz Kart Yönetmeliği'nin 5. maddesinde sayılmıştır³⁷. Yönetmelikle yapılan düzenlemeye göre, yüksek nitelikli işgücü olarak değerlendirilen yabancılar, yüksek nitelikli yatırımcılar, bilim insanı veya araştırmacı olan yabancılar, kültürel, sanatsal veya sportif faaliyetler açısından uluslararası düzeyde başarılı olan yabancılar ve son olarak Türkiye'nin veya Türk kültürünün uluslararası tanınırlığına veya tanıtımına katkı sağlayan, Türkiye'nin milli menfaatlerine ilişkin hususlarda uluslararası düzeyde faaliyette bulunan yabancılara Turkuaz Kart verilmesi mümkündür³⁸.

---

³² Ayan, s. 60.: Yabancıların nitelikli olup olmadığının tespitinde idarenin takdir yetkisi hususu için bkz.: Çelikel, Aysel/Gelgel, Günseli Öztekin: Yabancılar Hukuku, İstanbul 2018, s. 197.

³³ RG:14.03.2017-30007.

³⁴ Karagül, s. 399.

³⁵ Güngör, s. 105.

³⁶ Köşgeroğlu, s. 194.

³⁷ Ayan, s. 60.

³⁸ Ayan, s. 61.

Bu yönetmelikteki maddelere göre; eğitim düzeyi, mesleki deneyimi, ücreti, teknoloji ve bilime katkısı gibi değerlendirmelerle yüksek nitelikli iş gücü olarak değerlendirilen yabancılar, yatırım ve ihracat düzeyi , sağlayacağı istihdam gibi özellikler itibarıyla yüksek nitelikli yatırımcı olarak değerlendirilen yabancılar, bilime, teknolojiye, sanayiye katkı sağlayacak araştırmalar yapabilen bilim insanı veya araştırmacı olarak değerlendirilen yabancılar, kültürel, sanatsal ve sportif açıdan uluslararası alanda nitelikli olup ülkeye katkı sağlayabileceği düşünülen yabancılar, ülkemizin ve kültürümüzün uluslararası alanda tanıtımına katkı sağlayan ve milli menfaatlerimize ilişkin konularda uluslararası alanda faaliyette bulunan yabancılar³⁹. Görüleceği üzere, Turkuaz Kart kapsamındaki yabancılar değerlendirilirken iki farklı kriter göz önüne alınmıştır. İlk olarak bu kapsamdaki yabancıların yetenekleri, eğitimi, tecrübesi değerlendirmeye alınırken ikinci kriter ise yabancıların niteliğinden ziyade maddi imkanları ve ekonomiye katkısı değerlendirilmiştir⁴⁰.

Turkuaz Kart verilebilecek yabancıları sıralarken turkuaz kart verilemeyecek yabancıların üzerinde durmakta da fayda vardır. Kanun koyucu bu hususa da ilişkin düzenleme yapmıştır. İlgili kanunun son fıkrasına göre geçici koruma sahipleri Turkuaz Kart sahibi olamayacaktır⁴¹. Günümüze baktığımızda Suriye’de yaşanan iç savaştan dolayı ülkemize gelen yabancılar ülkemizde geçici koruma kapsamında ikamete olup bu yabancılar gerekli şartları sağlasa dahi Turkuaz Kart sahibi olamamaktadır⁴². Yalnızca geçici koruma kapsamı dışında bulunan Suriyelilerin nitelikli yabancı olarak kabul edilenlerinin bu imkânlardan yararlanabilmesi mümkündür⁴³.

Turkuaz Kart sahibi olan yabancılar diğer yabancılar nazaran bazı ayrıcalıklar yaratılmıştır⁴⁴. Turkuaz Kart Yönetmeliğinin 19. maddesine göre,

“(1) Turkuaz Kart sahibi süresiz çalışma izninin sağladığı haklardan yararlanır. Turkuaz Kart sahibi olan yabancılar; a) Türkiye’de askerlik yapma yükümlülüğünden muaftırlar. b) Seçme ve seçilme, kamu görevlerine girme haklarından yararlanamazlar. c) Sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı olup, bu hakların kullanımında ilgili mevzuattaki hükümlere tabidirler.

---

³⁹ Köşgeroğlu, s. 194.

⁴⁰ Ayan, s. 61.

⁴¹ Karagül, s. 399.

⁴² Karagül, s. 399.

⁴³ Ayan, s. 62.

⁴⁴ Köşgeroğlu, s. 195.

ç) Bu kişilerin, Türkiye'deki ikamet, seyahat, çalışma, yatırım, ticari faaliyet, miras, taşınır ve taşınmaz iktisabı ile ferağı gibi konulara yönelik işlemleri, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından Türk vatandaşlarına uygulanmakta olan mevzuata göre yürütülür. (2) Bu hak ve yükümlülüklerin kullanılmasında özel kanunlarda Türk vatandaşı olma koşulu aranmışsa, Turkuaz Karta sahip olan kişiler bu haklardan yararlanmayı talep edemezler. (3) 25/9/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 12nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında Turkuaz Kart sahibi ve yakını, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmaması ve geçiş süresi kaydının kaldırılması şartıyla Bakanlıkça teklif edilmesi halinde Türk vatandaşlığını kazanabilir.'

Söz konusu hükümler uyarınca Turkuaz Kart sahibi yabancılara kimi zaman Türk vatandaşına tanınan hakların aynısı verildiği gibi kimi zaman belirli hususlardan muaf tutuldukları görülmektedir. Doktrinde⁴⁵ diğer yabancılara nazaran ayrıcalıklı bir statü elde eden Turkuaz Kart sahibi yabancıları istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınmalarının bu statüyü neredeyse gereksiz hale getirildiği ifade edilmiştir⁴⁶.

Turkuaz Kart başvurusunda bulunmak isteyen yabancılar, başvuruyu elektronik ortamda yurt içi veya yurt dışından yapabilmektedir⁴⁷. Ancak ana başvuru yolu yönetmeliğin 6. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen, yurt dışından yapılan başvurudur. Yönetmelik maddesi gereğince, yabancı kimse iki farklı durumda yurt dışı başvurusu yapabilecektir. Bunlardan birincisi, yabancı vatandaşı olduğu ülkede Turkuaz Kart başvurusu yapması, ikincisi ise, yabancı vatandaşı olmasa da yasal olarak bulunduğu ülkede başvuru yapmasıdır⁴⁸.

Bu iki olasılıkta da başvuru Türk dış temsilciliği aracılığıyla yapılmalıdır⁴⁹. Elektronik yolla yapılan başvuru yönetmelikte istenen belgelerin sisteme girmesiyle tamamlanır⁵⁰.

---

⁴⁵ Köşgeroğlu, s. 195.

⁴⁶ Türk vatandaşlığının kazanılmasının, turkuaz kart sahipleri için ayrıcalıklı bir statü olmasa da, yalnızca ikamet izni almak zorunluluğundan muaf tutulan Turkuaz kart sahibinin yakınları için anlamlı olabileceği yönünde görüş için bkz.: Köşgeroğlu, s. 195.

⁴⁷ Ayan, s. 62.

⁴⁸ Ayan, s. 62.

⁴⁹ Erten, Rifat: *Türk Vatandaşlığı Kanun Tasarısı'nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri Hakkında Değerlendirmeler*, 2008, Ankara Barosu Dergisi, Y.66, S.4, s. 73.

⁵⁰ Karagül, s. 405.: *Turkuaz Kart Yönetmeliği Madde 8 uyarınca "Başvuru sırasında aşağıda belirtilen belgeler sisteme yüklenir:*

a) Başvuru dilekçesi,

b) Yabancıya ait pasaport veya pasaport yerine geçen belgenin sureti,

Başvurunun değerlendirilmesi Turkuaz Kart Yönetmeliğinin 9. maddesi uyarınca Genel Müdürlükçe belirlenecek olan puan sistemine göre tayin edilir. Genel Müdürlük, Turkuaz Kart vermek için üç unsur göz önünde bulundurur. Bunlar; ülkenin genel işgücü politikası, Turkuaz Kart için belirlenen değerlendirme kıstasları ve bu kıstaslara göre hazırlanan puanlama sistemidir. Değerlendirme kıstasları Yönetmeliğin 11. maddesinde düzenlenmiştir. Yabancıların nitelikleri bakımından farklı değerlendirme kıstasları belirlenmiştir. Yönetmelikte öngörülen düzenlemelerden biri de uygunluk belgesidir. Genel Müdürlükçe ilgili kurumların görüşleri alınarak hazırlanan belge Turkuaz Kart başvurusunun olumlu değerlendirilmesine yönelik herhangi bir kazanılmış hak sağlamaz. Ancak bu belge Turkuaz Kart verilmesi için düzenlenen puanlamaya dâhil edilebilir.

Yukarıdaki anlatımlarımızda da görüleceği üzere Turkuaz Kart ile, kart sahibi yabancılara bazı haklar tanınmış ve bu kişiler belirli yükümlülüklerden muaf tutulmuştur. Yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan seçme ve seçilme hakkı ve bununla birlikte kamu görevlerine girme hakkı kart sahiplerine tanınmamıştır.

Buradan da anlayabileceğimiz üzere kart sahibi yabancılar her ne kadar süresiz oturma ve çalışma iznine sahip olarak bazı haklardan aynı Türk vatandaşının yararlandığı gibi yararlanabilse de Turkuaz Kart, yabancılara tam anlamıyla vatandaşlık haklarını sağlamamaktadır. Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğunun Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için bu kişilerin millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmaması ve vatandaşlığa alınma yönünde Cumhurbaşkanı kararının mevcut olması gerekmektedir.

---

c) Varsa ilgili kamu kurum ve kuruluşundan alınan uygunluk belgesi,

ç) Bu Yönetmeliğin beşinci maddesinde sayılan yabancılar bakımından;

1) Nitelikli işgücü olarak değerlendirilen yabancı için diploma, iş sözleşmesi, özgeçmiş, atama veya görevlendirme yazısı, mesleki tecrübe, anadil dışında bilinen yabancı dilleri gösteren uluslararası düzeyde kabul edilen belgeler ile benzeri,

2) Nitelikli yatırımcı olarak değerlendirilen yabancı için yatırım büyüklüğü, istihdam düzeyi, ihracat tutarı, mali yeterlilik, faaliyet gösterilen bölge, sektör ve işi gösterir belgeler ile benzeri,

3) Bilim insanı veya araştırmacı için, diploma, akademik kariyer ve unvanı gösterir belge, sahip olunan akademik çalışmalar veya lisans, ticari marka veya patent belgeleri ile benzeri,

4) Kültürel, sanatsal veya sportif faaliyetler açısından ulusal veya uluslararası düzeyde başarılı olmuş yabancı için başarılı olduğunu gösterir belgeler ile benzeri,

Türkiye'nin veya Türk kültürünün tanınırlığına veya tanıtımına katkı sağlayan yabancılar için: Turkuaz gönüllüsü olarak uluslararası düzeyde yürütülen faaliyetlere ilişkin belgeler, fikir ve sanat eserleri, süresi, sürdürülebilirliği, devamlılığı ve etki alanı gibi bilgileri içeren tanıtım faaliyetlerine ilişkin belgeler ile benzeri belgeler içerisinde Genel Müdürlükçe belirlenerek Genel Müdürlük resmi internet sayfasında yayımlanan belgeler".

2.4. Vatandaşlığa Alınması Zaruri Görülen Kişiler

2.4.1. Genel Olarak

Vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişilere ilişkin düzenleme 5901 sayılı TVK'nın 12. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde yapılmıştır. Öngörülen bu düzenlemeye göre Türk vatandaşlığına başvuran yabancı kişinin Türk vatandaşlığına alınması siyasi, idari veya herhangi bir sebeple zorunlu olmasına bağlıdır⁵¹. Bu zaruret halinin değerlendirilmesi de Cumhurbaşkanı tarafından yapılmaktadır. Kanun düzenlemesi bu şekilde idareye oldukça geniş bir takdir yetkisi tanımakta ve 'zarurilik' halinin değerlendirilmesi belirsiz olduğundan düzenleme vatandaşlık hukukunca da kabul edilen 'kanunilik ilkesine' aykırılık oluşturmaktadır⁵². Ayrıca düzenleme idareye tanınan geniş takdir yetkisinin aşılabilme ihtimali ve yargı denetiminin de güçleşmesi sebebiyle doktrinde oldukça eleştirilmiştir⁵³.

2.4.2. Kapsamı

TVK'da yapılan düzenlemede zaruret halinin kapsamı ve sınırları belirtilmemiştir. Bu muğlak durumun birtakım sınır aşmaları ve haksız kullanımlara yol açabileceğini düşünmekteyiz.

Nitekim görüşümüz doğrultusunda doktrinde de tartışmalar mevcuttur. Bahse konu zaruret haline dayanan hüküm doktrinde, yetkili makama geniş imkân tanınması, uygulama zorluğu, aşkın kullanıma sebebiyet verebilme hali ve yargı denetimini güçleştirilmesi sebebiyle 'hikmet-i hükümet' anlayışı olarak değerlendirilmektedir⁵⁴. Aynı zamandan söz konusu düzenlemeye ilişkin hüküm, vatandaşlık hukukunun benimsediği 'kanunilik ilkesi' ne de bu yönüyle aykırılık teşkil etmektedir⁵⁵.

TVK'nın tarihsel gelişimine baktığımız zaman, kişilerin istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınmasına ilişkin düzenlemelerde kişinin dahil edildiği gruptaki farklılık da bu durumun bir göstergesidir. Şöyle ki; 403 sayılı TVK'nın yürürlükte olduğu dönemde yabancı sporcular, vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler kapsamında yer alırken,

---

⁵¹ **Güngör**, s. 82.

⁵² **Çelik**, s. 386.

⁵³ **Doğan**, s. 90.

⁵⁴ **Nomer**, s. 112.

⁵⁵ **Doğan**, s. 83.

TVK’da ise bu kişiler 12. maddenin 1. fıkrasının (a) bendi kapsamında tutulmuş⁵⁶. Önceki kanunda yapılan düzenlemede bu kişilerin vatandaşlığa alınması zaruret hali olarak değerlendirilirken yeni kanun düzenlemesinde, ülkeye faydası geçen ya da geçebileceği düşünülen kimseler olarak değerlendirilmiştir.

Söz konusu düzenlemelere baktığımızda, zaruret hali değerlendirmesinin kanunilik sınırları içerisinde olmadığını, adeta keyfi ve tutarsız değerlendirmeler yapıldığını görüyoruz. Zaruret esasının kapsamının, sınırlarının belirlenmemesi ve herhangi bir denetiminin de bulunmaması durumu daha nice aşkın kullanımlara sebep olabileceği aşikardır. Bu durum kanunun bu hükmünü belirlilik ve güvenilirlikten uzaklaştırmaktadır.

2.5. Göçmenler

2.5.1. Genel Olarak

TVK’da istisnai yoldan vatandaşlık kazanabilecek bir diğer kişi grubunu göçmenler oluşturmaktadır. Kimlerin göçmen olarak kabul edilebileceği ise 2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanununda düzenlenmiştir⁵⁷.

Bu kanunda, göçmen; ‘*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlar*’ şeklinde tanımlanmaktadır⁵⁸.

Kanunun yaptığı tanımdan yola çıkacak olursak göçmenler ne vatandaş statüsü kadar vatandaşlık bağıyla bağlı ne de yabancı statüsü kadar aidiyetten uzaktır. Türk soyundan gelmeleri ve Türk kültürüne bağlı olmaları göçmenlere birtakım hak ve ayrıcalıklar getirmiştir. TVK’da milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel bir halin bulunmaması halinde göçmenlerin Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri düzenlenmiştir⁵⁹.

2.5.2. Kapsamı

Türk Vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabilecek kişiler kapsamında yapılan düzenlemenin son bendinde göçmenlere yer verilmiştir.

---

⁵⁶ **Güngör**, s. 90.

⁵⁷ **Çelik**, s. 387.

⁵⁸ **Erdem**, s. 145.

⁵⁹ **Erdem**, s. 45.

İskân Kanununa göre göçmen olarak kabul edilen kişilere, 5901 sayılı TVK ile kolay yoldan Türk vatandaşlığı alma imkânı tanınarak lehte bir ayrımcılık yapılmıştır⁶⁰.

5543 sayılı İskân Kanununun 3. maddesinde ‘göçmen’ kavramı tanımlanmıştır. Bu tanıma göre, göçmen olabilmek için Türk soyundan olmak, Türk kültürüne bağlı olmak, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunmak gerekmektedir⁶¹. İskân Kanununda aynı zamanda göçmenlerin hangi şartlar ve usule göre Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri de düzenlenmiştir⁶². Amacı göçmenlerin Türk vatandaşlığını kazanma şartlarını düzenlemek olmayan İskân Kanununda bu düzenleme duyulan ihtiyaç sonucunda yapılmıştır⁶³.

İskân Kanununda yapılan göçmen tanımında Türk soyundan olma ve Türk kültürüne bağlı olmanın esasları konusunda bir açıklık bulunmamaktadır⁶⁴. Bu konu uygulamada sıkıntılara yol açabilecektir. Kanunun 7. maddesine göre, göçmenlik statüsüne ilişkin tespit Cumhurbaşkanınca yapılacaktır⁶⁵.

İskân Kanununda yapılan Türk vatandaşlığının kazanımına ilişkin düzenleme ile 5901 sayılı TVK m.12’de yapılan istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanımına ilişkin düzenleme arasında farklar mevcuttur. İskân Kanunu ‘tanımlar’ başlığında göçmen çeşitlerine yer vermiş olup bunlar, ‘serbest göçmen’, ‘münferit göçmen’, ‘iskanlı göçmen’ ve ‘toplu göçmendir’. Kanunda idarece verilen iskân yardımından faydalanıp faydalanmamasına göre göçmenler ikiye ayrılmaktadır⁶⁶. Karşılıksız olarak veya borçlanmayla göçmenlere ev, bağ, bahçe, tarla, dükkân sunulmasına iskân yardımı denilmektedir⁶⁷. Kanuna göre taşınmaz verilip iskanlı sağlanan göçmenlere ‘iskanlı göçmen’ (İK m.3/1-f), iskân edilmeyecek şekilde toplu veya tek başına ülkeye kabul edilen göçmenlere ‘serbest göçmen’ (İK m.3/1-e) denilmektedir.

---

⁶⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz.: 21. HD., E. 2005/7062 K. 2005/14273 T. 27.12.2005: Türk Vatandaşlık Hukukuna göre; kişinin doğumdan sonra ve doğumdan başka sebeplerle vatandaşlığı kazanma yollarından biri de yetkili makamın kararı ile Türk Vatandaşlığının kazanılmasıdır. Yetkili makamın kararı ile Türk Vatandaşlığının kazanılması hali doktrinde "telsik" olarak ifade edilmektedir. Telsikten maksat, kişinin daha önceden vatandaşlık bağı ile bağlı olmadığı bir devletin vatandaşlığına kanunda öngörülen şartları yerine getirmesi ve istemde bulunmasıyla yetkili makamlarca, o devletin vatandaşlığına alınması halini ifade eder. Muhaceret (göç) yoluyla gelen Türk soylu kişilerin iskân Kanunları çerçevesinde Türk Vatandaşlığına alınması işlemleri de telsik niteliğinde olup aynı hüküm ve sonuçları meydana getirirler.

⁶¹ Öztürk Yılmaz, s.250; Köşgeroğlu, s. 189.

⁶² Çelik, s. 387.

⁶³ Öztürk Yılmaz, s. 249.

⁶⁴ Öztürk Yılmaz, s. 253.

⁶⁵ Öztürk Yılmaz, s. 253.

⁶⁶ Bacanak, s. 63.

⁶⁷ Öztürk Yılmaz, s. 250.

Ülkeye aile olarak yerleşmeye gelen göçmenlere ise ‘münferit göçmen’ (İK m.3/1-g) denilmektedir. İki ülkeye arasında bulunan mutabakata göre yerleşme amacıyla ülkeye gelen göçmenlere de ‘toplu göçmen’ (İK m.3/1-g) denilmektedir. Kanunda tanımlanan tüm bu göçmen gruplarındaki ortak nokta Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olması ve de yerleşme amacı taşımasıdır⁶⁸.

İskân Kanununda göçmen olma şartlarına ek olarak ilgili kanunun 4. maddesinde göçmen kabul edilemeyecek kişilere ilişkin de düzenleme yapılmıştır. Söz konusu düzenlenmeye göre, ‘Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancılar ile Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı bulunup da sınır dışı edilenler ve güvenlik bakımından Türkiye’ye gelmeleri uygun görülmeyenler göçmen olarak kabul edilmezler’. Sınır dışı edilme hususuna ilişkin olarak, 1982 Anayasasının 23. maddesine göre vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz: Buradan da anlaşılacağı üzere sınır dışı edilenler vatandaş değil yabancıdır⁶⁹.

Göçmenliğe dair başkaca koşullar sağlanmış olsa bile sınır dışı halinin varlığı göçmen olarak kabul edilmemek için yeterlidir.

Kanunda öngörülen bir diğer şart ise ‘güvenlik bakımından Türkiye’ye gelmesi uygun görülmeyen’ kişi gruplarında yer almamaktır. Bu konuya ilişkin sınırlar da net olmayıp idareye yine geniş bir takdir yetkisi tanındığı görülmektedir.

Göçmenlerin Türk soyundan gelmesi ve Türk kültürüne bağlı olmaları sebebi ile istisnai yoldan Türk vatandaşlığına kabul edilebilmeleri düzenlemesinin yerinde olduğu kanaatineyiz. Nitekim bu kimseler Türk kültürüne bağlı kimselerdir. Ancak göçmenlik için Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olma şartı aransa da Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’nin ayrımcılık yasağına aykırı olması sebebi ile eleştiriye maruz kalmıştır⁷⁰.

3.1. İstisnai Yoldan Türk Vatandaşlığının Kazanılmasının Şartları

3.1.1. Kanunda Yer Alan Şartları Taşımak

5901 sayılı TVK’nın 12. maddesinde düzenlenen istisnai yoldan Türk vatandaşı olabileceği öngörülen kişilerin kanunda yer alan şartları sağlaması sonucunda Türk vatandaşlığı kazanabilmeleri mümkündür.

⁶⁸ Bacanak, s. 64,65.

⁶⁹ Öztürk Yılmaz, s. 252.

⁷⁰ Erten, s. 143 vd.

5901 sayılı güncel kanunun aksine 403 sayılı mülga TVK'nın 7. maddesi uyarınca; istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilmek için; yabancının milli kanuna göre ya da vatansız ise Türk Kanunlarına göre reşit olması, iyi ahlak sahibi olması, genel sağlık bakımından tehlike teşkil edecek hastalığının bulunmaması, yeteri kadar Türkçe konuşabilmesi ve Türkiye'de kendisinin ve geçimi ile yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olması gibi şartları taşıması gerekirdi⁷¹. Görüleceği üzere, eski kanundaki şartlar, yeni kanunda genel olarak vatandaşlığın kazanılması hususu için öngörülmektedir. 5901 sayılı TVK'da ise istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılabilmesinde bu şartlar aranmamaktadır. Yeni kanunda aranan tek şart 'milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halin bulunmaması' hususundan ibarettir⁷²

Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılmasında idarenin kanunda yer alan şartları tespit ederken takdir yetkisi mevcuttur. Ancak idare kanunda yer alan şartları taşımayan bir yabancıyı istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alamaz. Zira TVK'nın 10. maddesi uyarınca; Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen bir yabancı, TVK'da belirtilen şartları taşıması halinde yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilir. Bir başka anlatımla, TVK'da belirtilen şartları taşımayan yabancı yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanamayacaktır. Öte yandan, Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılması için tüm şartların mevcudiyeti vatandaşlığın kazanılacağını teminat altına almaz. Zira aranan şartları taşımak vatandaşlığın kazanılmasında kişiye mutlak bir hak sağlamaz.

3.1.2. Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Edecek Bir Hali Bulunmamak

5901 sayılı TVK gereğince kişinin istisnai yoldan Türk vatandaşlığına kabul edilebilmesi için kanunun öngördüğü kişi gruplarının içinde yer almasına ek olarak ayrıca milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması koşulu da aranmaktadır.

403 sayılı TVK'nın aksine 5901 sayılı TVK kapsamında istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması hususundaki şartlar kolaylaştırılmıştır.

---

⁷¹ Göger, s. 57-77.; Nomer, s. 73-85.

⁷² Çelik, s. 391.

Bu kapsamda vatandaşlık kazanmak isteyen kişilerin milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek halinin bulunmaması hem gerekli hem de yeterli görülmüştür⁷³.

TVK'nın 12. maddesinin 3. fıkrasına 2017 yılında eklenen bir hükümlerle; milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek hali bulunanların taleplerinin Bakanlıkça reddedileceği öngörülmüştür. Bu hükmün zaman bakımından uygulanması bakımından uyuşmazlıklarla karşılaşmak mümkündür. Bölge İdare Mahkemesi önüne gelen bir uyuşmazlıkta⁷⁴; *dava, Suriye vatandaşı olan davacının istisnai olarak Türk vatandaşlığının kazanılması yönünde yaptığı başvurunun reddine ilişkin olarak 20.03.2017 tarihinde ret duyuru belgesi ile tebliğ edilen 18.03.2017 tarihli ve 2017/23 sayılı işlemin iptali istemiyle açılmıştır.*

Ankara 7. İdare Mahkemesince; davacı hakkında milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hal bulunduğu kabulü ile Türk vatandaşlığına kabul edilme konusunun Devletin hükümranlık yetkisine ilişkin olduğu, idarenin takdir yetkisini kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun kullandığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Davacı vekili istinaf başvuru dilekçesi ile, davacının Türkiye'de yatırım yaptığı, davacının böyle bir hesap açtığı konusunda dosyada belge bulunmadığı, işlemin sebep unsuru açısından hukuka aykırı olduğu, karar verme yetkisinin Bakanlar Kuruluna ait olduğu belirtilerek, kararın istinaf yoluyla kaldırılması istenilmektedir.

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun "Türk vatandaşlığının kazanılmasında istisnai haller" başlıklı 12. maddesinde "(1) Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama şartı ile Bakanlığın teklifi, Bakanlar kurulunun kararı ile aşağıda belirtilen yabancılar Türk vatandaşlığını kazanabilirler.

a) Türkiye'ye; sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifle bulunulan kişiler.

⁷³ **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s.102.

⁷⁴ Ankara BİM, 10. İDD, E. 2018/893 K. 2018/762 T. 7.9.2018.

b) 04.04.2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan ve bağımlı yabancı çocuğu,

c) Vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler,

d) Göçmen olarak kabul edilen kişiler,

2) Milli Güvenlik ve Kamu Düzeni bakımından engel teşkil edecek hali bulunanların talepleri Bakanlıkça reddedilir." hükmüne yer verilmiştir.

5901 sayılı Yasanın "Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılmasında usul ve esaslar" başlıklı işlem tarihinde yürürlükte olan 19. maddesi; "(1) Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılardan başvuru için gerekli şartları taşıyanların adına vatandaşlık dosyası düzenlenir ve karar verilmek üzere Bakanlığa gönderilir.

Bakanlıkça yapılacak inceleme ve araştırma sonucunda durumu uygun bulunanlar Bakanlık kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilirler, uygun görülmeyenlerin talepleri ise Bakanlıkça reddedilir.

(2) 12nci madde uyarınca Türk vatandaşlığını kazanma işlemleri Bakanlıkça yürütülür." şeklinde düzenlenmiştir.

Dosyada bulunan bilgi ve belgelerin incelenmesinden; Suriye uyruklu olan davacı tarafından, 13/01/2017 tarihli başvurusu ile Mersin Valiliğine başvuruda bulunarak Türk vatandaşlığının istisnai olarak kazanılması talebinde bulunduğu, talebin İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün 18.03.2017 tarihli kararı ile 5901 sayılı Kanunun 12. maddesi uyarınca "Milli Güvenlik ve Kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halin bulunması gerekçesiyle anılan Kanunun 12. maddesi uyarınca reddine karar verildiği, ret kararının davacıya 20.03.2017 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine bu işlemin iptali için bakılan davanın açıldığı anlaşılmıştır.

7039 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 03.11.2017 tarihli Resmî Gazetede yayımlanmakla yürürlüğe girdiği, bu kanun incelendiğinde, kanunun 29.maddesi ile 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 12.maddesine

"Milli Güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek hali bulunanların talepleri Bakanlıkça reddedilir" fıkrasının eklendiği görülmüştür. Davalı idarenin, davacı hakkında tesis ettiği işlem tarihi ise 7039 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce olduğu anlaşılmıştır.

İdare hukukunda yerleşmiş ilkelerden biri de usulde paralellik ilkesidir. Bu ilke ile bir işlemin tesisinde uygulanan usul ve esasların aynı işlemin değiştirilmesi, geri alınması ve kaldırılmasında da uygulanması gerektiği kabul edilmiştir. Bu itibarla davacıların 5901 sayılı Kanununun 12.maddesine göre Türk vatandaşlığının kazanılmasına Bakanlar Kurulunun karar vereceği açık olduğundan, usulde paralellik ilkesi gereğince Türk vatandaşlığına alınma talebinin kabul edilmemesine de Bakanlık Kurulunca karar verilmesi gerekmektedir.

Bu durumda; davacının 5901 sayılı Kanununun 12. maddesi uyarınca Türk Vatandaşlığının kazanılması taleplerinin kabul veya reddedilmesine işlem tarihinde yürürlükte bulunan 12.maddesi uyarınca Bakanlar Kurulunca karar verilmesi gerektiğinden, davacıların başvurusunun İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü işlemi ile reddedilmesine yönelik dava konusu işlemde yetki yönünden hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle; davacı istinaf isteminin kabulüne, Ankara 7. İdare Mahkemesi'nce verilen 16/03/2018 gün ve E: 2017/2112, K: 2018/502 sayılı kararın kaldırılmasına, 2577 sayılı Yasanın değişik 45/4 maddesi uyarınca yeniden yapılan inceleme sonucunda dava konusu işlemin yetki yönünden iptaline, aşağıda dökümü yapılan mahkeme ve istinaf safhalarına ilişkin toplam 282,50-TL yargılama giderleri ile yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca belirlenen 1.090,00-TL avukatlık ücretinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine, posta gideri avansından artan miktarın kararın kesinleşmesinden sonra davacıya iadesine, 2577 sayılı Yasanın değişik 45/6. maddesi uyarınca kesin olarak 07/09/2018 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Kararda da bahsedildiği gibi, 7039 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 29. maddesi ile 5901 sayılı TVK'nın 12.maddesine "milli Güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek hali bulunanların talepleri Bakanlıkça reddedilir" fıkrasının eklendiği görülmüştür.

Ancak, davalı idarenin, davacı hakkında tesis ettiği işlem tarihi ise 7039 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce olduğu anlaşılmıştır. Kararda usulde paralellik ilkesine vurgu yapılmış ve paralellik ilkesinin sonucu olarak bir işlemin tesisinde uygulanan usul ve esasların aynı işlemin değiştirilmesi, geri alınması ve kaldırılmasında da uygulanması gerektiği kabul edilmiştir. Bu nedenle, ilgili dönemde 5901 sayılı Kanunun 12. maddesine göre Türk vatandaşlığının kazanılmasına Bakanlar Kurulunun karar vereceği açık olduğundan, usulde paralellik ilkesi gereğince Türk vatandaşlığına alınma talebinin kabul edilmemesine de Bakanlık Kurulunca karar verilmesi gerektiğine hükmedilmiştir.

3.1.3. Cumhurbaşkanı Kararı

Kişinin istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için Kanunda tasnif edilen yabancı gruplardan biri kapsamına girmesi, vatandaşlığa kabul edilmesinde milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması şartları gerçekleştikten sonra İçişleri Bakanlığı tarafından kişinin istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınması için teklifte bulunması gerekir. Akabinde karar verecek olan makam Cumhurbaşkanıdır⁷⁵. Bir başka anlatımla, Cumhurbaşkanı kararı olmaksızın bir yabancının Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabilmesi mümkün değildir.

4.1. Usulü

4.1.1. Başvuru

Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılması hususundaki işlemler İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülür.

Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılmasına ilişkin başvuru için gereken belge ve yapılacak olan işlemler TVK Uygulama Yönetmeliğinin 20. maddesinde düzenlenmiştir⁷⁶:

Türk vatandaşlığını istisnai olarak kazanmak isteyen yabancı hakkında Bakanlığın yazılı talimatı üzerine müracaat makamlarınca aşağıda belirtilen belgelerden oluşan dosya düzenlenir:

---

⁷⁵ Çelik, s. 392.

⁷⁶ Çelik, s. 394.

- a) İsteği belirten form dilekçe.
- b) Kişinin hangi devlet vatandaşı olduğunu gösteren pasaport veya benzeri belge, vatansız ise temininin mümkün olması halinde buna ilişkin belge.
- c) Medenî hal belgesi ve evli ise evlenme belgesi, boşanmış ise boşanma belgesi, dul ise eşine ait ölüm belgesi.
- ç) Kişinin kimlik bilgilerini gösteren doğum belgesi veya nüfus kayıt örneği gibi belge ve evli ise eş ve çocuklarının aile bağına kanıtlayan nüfus kayıt örneği veya benzeri belge.
- d) Türk vatandaşı birinci veya ikinci derece yakınları varsa bu kişilere ait müracaat makamlarınca sistemden alınan nüfus kayıt örneği.
- e) Kişinin doğum tarihinin ay ve günü bulunmuyorsa, doğum tarihinin tamamlanması için ülkesinin yetkili makamlarından alınmış belge, belgenin temin edilememesi halinde ise 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 39 uncu maddesi gereğince işlem yapılmasını kabul ettiğine dair imzalı beyanı.
- f) Hizmet bedelinin Maliye veznesine yatırıldığını gösteren makbuz.
- (4) Tamamlanan dosya karar alınmak üzere Bakanlığa gönderilir.
- (5) Kanunun 12nci maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentlerine göre vatandaşlığa alınacak kişilerin müracaatları, gerekli görülen hallerde Bakanlıkça alınır ve üçüncü fıkrada belirtilen belgelerden oluşan dosya düzenlenir.

4.2.2. Karar

Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmündeki Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameyle (KHK-700/188 md.) 5901 sayılı TVK'nın 12. maddesinde de birtakım değişiklikler yapılmıştır⁷⁷. Bahse konu düzenlemeler sonucunda istisnai yoldan Türk vatandaşlığının verilebilmesine karar vermeye yetkili makam Cumhurbaşkanındır⁷⁸²⁰⁶.

⁷⁷ **Güngör**, Tâbiyet Hukuku, s. 102.

⁷⁸ **Erdem**, Türk Vatandaşlık Hukuku, s. 148.

TVK'nın 12. maddesinin 1. fıkrasında; “*millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Cumhurbaşkanı kararı ile aşağıda belirtilen yabancılar Türk vatandaşlığını kazanabilirler*” denilmek suretiyle Cumhurbaşkanının takdir hakkı açıkça kabul edilmiştir. Cumhurbaşkanı, istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin örneğin; bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen kişilerin kimler olabileceği, hangi yabancıların vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler kapsamında değerlendirileceği hususunda takdir yetkisini haizdir. Öte yandan, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halin bulunup bulunmadığını da cumhurbaşkanı takdir edecektir.

5.1. Sonuçları

5.1.1. Kişi Bakımından

TVK'nın 20. maddesinin 1. fıkrası ve yönetmeliğin 36. maddesinin 1. fıkrasına göre, Türk vatandaşlığının istisnai haller kapsamında kazanılması, diğer sonradan vatandaşlık kazanma hallerinde olduğu gibi yetkili makamca verilen karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder⁷⁹. Bu sebeptendir ki, kişiler karar tarihinden itibaren Türk vatandaşı olarak kabul edilir. Yine TVK'nın 42. maddesi ve yönetmeliğin 86. maddesinin 1. fıkrasına göre, vatandaşlığın kazanıldığına ilişkin karar ilgiliye müracaat makamları aracılığıyla tebliğ edilir⁸⁰. Doğumla Türk vatandaşlığı kazanan kişiler ile yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığı kazanan kişiler arasında vatandaşlık statüsü açısından bir fark bulunmamaktadır⁸¹.

5.1.1.1. Türkçe Ad Soyad Alma

Türk hukukunda Türk vatandaşlığı kazanan yabancıların Türkçe ad ve soyadı alması zorunlu değildir⁸². Kanun bu konuda vatandaşlık kazanan yabancılara bir serbesti tanımıştır. Zorunluluk içeren bir düzenleme yapmadığı gibi yabancıyı Türkçe ad ve soyadı kullanmadan da mahrum bırakmamıştır.

---

⁷⁹ Çelik, s. 395.

⁸⁰ Çelik, s. 395.

⁸¹ Güngör, Tâbiyet Hukuku, s. 137.

⁸² Ekşi, Nuray: *Türk Vatandaşlığını Sonradan Kazanan Yabancıların Türkçe İsim Alma Zorunluluğu*, Türk Vatandaşlığı Kanun Tasarısı Sempozyumu, (29.02.2008), Bildiriler, Ankara, s. 27.

Ancak TVK Uygulama Yönetmeliğinin 74. maddesine göre Türk vatandaşlığı kazanan kimseler Türkçe ad-soyadı alabilir, ancak kendilerine ait olan ad ve soyadları muhafaza etmek isterlerse bu ad ve soyadları 1353 sayılı Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki hakkında Kanun⁸³ uyarınca Türk harfleriyle yazılır ve aile kütüğüne tescil edilir.

5.1.1.2. Askerlik

1982 Anayasası'nda askerlik konusu 'Vatan Hizmeti' başlığı altında düzenlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 72. maddesi uyarınca; Vatan hizmeti, her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu hizmetin Silahlı Kuvvetlerde veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağı kanunla düzenlenir.

1111 sayılı Askerlik Kanununun⁸⁴ 1.maddesine göre, 'Türkiye Cumhuriyeti tebaası olan her erkek, işbu kanun mucibince askerlik yapmaya mecburdur.'

Bu kanun uyarınca aynı zamanda Türk vatandaşlığını yetkili makam kararı ile sonradan kazanan erkekler askerlik görevlerini, vatandaşlığı kazandıkları zamanki yaş ve öğrenim durumlarına göre aynı yaş ve durumdaki Türk vatandaşı erkek yükümlüler gibi yerine getirmelidirler. Bu kişilerin talep etmeleri halinde yükümlülükleri vatandaşlığa alındıkları tarihten iki yıl süreyle ertelenebilmektedir⁸⁵.

Askerlik Kanununun 2. maddesinin 2. fıkrası uyarınca; Türk vatandaşlığına sonradan alınanlar askerliklerini, vatandaşlığa alındıkları tarihteki yaş ve öğrenim durumlarına göre o yaştaki Türk vatandaşı yükümlüler gibi yaparlar. Bunlardan gelmiş oldukları ülkelerde askerlik yaptıklarını veya askerlik hizmetini yerine getirmiş sayıldıklarını belgeleyenler ile vatandaşlığa alındıkları yıl yirmi iki yaşında olanlar askerlik yapmış sayılırlar. Bunların askerlikleri, istekleri hâlinde vatandaşlığa alındıkları tarihten itibaren iki yıl süreyle ertelenir. Ertelemelerinin sona ereceği yıl yoklamaları yapılarak o yıl askerlik çağına giren doğumlularla işlem görürler. Bunlar, seferberlik hâlinde ihtiyaca göre askere sevk edilebilirler.

---

⁸³ RG: 03.11.1998-1030.

⁸⁴ RG: 12-17.7.1927-631635.

⁸⁵ **Erdem**, s. 217.

5.1.1.3. Çok Vatandaşlık

TVK'nın çok vatandaşlık başlıklı 44. maddesine göre; herhangi bir nedenle yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanan kişilerin, bu durumlarına ilişkin belgeleri ibraz etmeleri ve yapılacak inceleme sonucunda kayden aynı kişiler olduklarının tespiti halinde, nüfus aile kütüklerindeki kayıtlarına çok vatandaşlığa sahip olduklarına dair açıklama yapılır. Öte yandan TVK'nın tanımlar başlığını taşıyan 3. maddesinde çok vatandaşlık; Türk vatandaşının aynı anda birden çok vatandaşlığa sahip olmasını ifade eder denilmiştir. Bu iki hükmün birlikte değerlendirilmesi sonucunda Türk hukukunda çok vatandaşlığın açıkça kabul edildiği sonucuna ulaşabiliriz. Bir başka deyişle, Türk vatandaşı kişi aynı zamanda başka devletin veya devletlerin vatandaşı olabilmektedir.

Türk vatandaşı olan kişi aynı zamanda bir başka devletin de vatandaşı ise 'çifte vatandaşlık', Türk vatandaşlığının yanında birden fazla devletin vatandaşlığına sahip olması halinde ise 'çok vatandaşlık' durumu ortaya çıkacaktır⁸⁶. İstisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanan kişinin Türk vatandaşlığını kazanmadan önceki mevcut vatandaşlığı/vatandaşlıkları -ilgili hukukun izin vermesi hâlinde- muhafaza edilebilecektir.

İstisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanan kişilerin çok vatandaşlığa ilişkin nüfus kayıtlarının düzenlenmesi konusunda da uygulamada yargı organlarının kararına rastlamak mümkündür. Adana Bölge Adliye Mahkemesi bir kararında⁸⁷, *dosyada bulunan davacıya ait Hatay Nüfus Müdürlüğü kaydına göre, davacı K1'in 12.05.2018 tarihinde 5901 Sayılı Kanun'un 12. Maddesi uyarınca Türk Vatandaşlığına alındığı, aynı zamanda Suriye uyruklu olduğu kaydına göre bekar olarak gözüktüğü, ilgili evliliğin Türkiye'deki nüfus kaydının beyanlar hanesine tescilini talep ettiği, Somut olayda çok vatandaşlığa sahip olduğu ve yabancı ülkedeki kayıtları ile Türkiye'deki kayıtlar arasında evlilik yönünden farklılık bulunduğu ileri sürüldüğüne göre talebin, 4721 sayılı TMK'nın 39. maddesi uyarınca yine 5490 sayılı kanun 36 maddesi niteliğinde kayıt düzeltilmesi değil, çok vatandaşlık halinde kayıtların tutulmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 12/c. maddesi, ilgili Yönetmelik'in 20. ve devamı maddeleri ile Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in 51 ve devamı maddeleri uyarınca kayıtlardaki uyumsuzluğun giderilmesine*

⁸⁶ Erdem, s. 218.

⁸⁷ Adana BAM, 1. HD., E. 2020/293 K. 2020/974 T. 6.10.2020.

ilişkin olduğu,

Talebin açıklanan bu şekliyle idari iş ve idareye verilmiş bir görev olduğu anlaşılmaktadır. Talebin bu hali ile yukarıda belirtildiği gibi idari işlem olduğu, bu şekilde yasa uyarınca idareden talepte bulunulması ve 5901 Sayılı Kanun ve 5718 Sayılı Kanun'a göre işlem yapılması gerektiği, bu nedenlerle mahkeme kararında usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı kanaatine varıldığından davacı vekilinin istinaf başvurusunun 6100 Sayılı HMK'nın 353/1-b-1 bendi uyarınca reddi gerektiği kanaatine varılarak aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

H Ü K Ü M: Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1-Hatay 6. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 25/12/2019 tarih ve 2019/138 Esas, 2019/103 Karar sayılı kararı usul ve esas yönünden hukuka uygun bulunduğundan, davacı vekilinin istinaf başvurusunun,6100 Sayılı HMK'nın 353/1-b-1maddesi uyarınca ESASTAN REDDİNE,

2-Harç peşin alındığından yeniden harç alınmasına yer olmadığına,

3-Talep eden tarafça yapılan istinaf yargılama giderinin kendi üzerinde bırakılmasına,

4-Dairemizce celse açılmadan gerekli inceleme yapıldığından taraflar leh ve aleyhine vekalet ücreti taktirine yer olmadığına,

5-Kararın, yerel mahkemece taraflara tebliğine,

Dosya üzerinde yapılan inceleme neticesinde, HMK'nın 362/1-d maddesi uyarınca, KESİN olmak üzere, oybirliği ile karar verildi.06/10/2020

5.1.2. Eş Bakımından

İstisnai haller kapsamında Türk vatandaşlığı kazanımının sonuçları nasıl ki ergin çocuklar üzerinde herhangi bir tesiri yok ise bu durum eş bakımından da aynı şekildedir. TVK'nın 20. Maddesinin 2. Fıkrasına ve yönetmeliği 37. Maddesinin 1. Fıkrasına göre vatandaşlığın sonradan kazanıldığı tüm hallerde olduğu gibi istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması da eşin vatandaşlığını etkilemez.⁸⁸

---

⁸⁸ Çelik, s. 400.

Cinsiyet ayrımcılığı yaptığı için eleştiriye maruz kalan⁸⁹ mülga Kanunun aksine 5901 sayılı TVK bu şekilde bir düzenleme yaparak bu algıyı da ortadan kaldırmıştır.

5.1.3. Çocuklar Bakımından

İstisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasının vatandaşlığı kazanan kişilerin çocukları üzerindeki etkisini ergin olan çocuklar ve ergin olmayan çocuklar açısından ayrı ayrı incelemekte fayda vardır.

Çocukların erginlik durumları vatandaşlığı kazanan kişinin vatandaşlığı yetkili makam kararı ile kazanma anı esas alınarak belirlenecektir. Kanunun ergin olmayan çocukların ana veya babalarının Türk vatandaşlığı kazanımına bağlı olarak vatandaşlık kazanmalarına ilişkin özel bir düzenleme yaparken, ergin çocuklar hakkında bu konuya ilişkin herhangi bir düzenleme yapmamıştır.

5.1.3.1. Ergin Çocuklar

TVK'nın 20. maddesinin 2. fıkrasına göre, ergin çocuklar, istisnai haller kapsamında Türk vatandaşlığını kazanan ana veya babanın vatandaşlığa alınmasından etkilenmezler. Çocukların bu kazanımdan yararlanabilmeleri için kanunda ergin olmama şartı aranmıştır. 5901 sayılı TVK ya da TVK Uygulama Yönetmeliği ile ana veya babaları Türk vatandaşlığı kazandığı sırada ergin olan çocuklara yönelik özel bir düzenleme yapılmamıştır⁹⁰.

Ana veya babası Türk vatandaşlığı kazandığı esnada ergin olan çocuklar tıpkı herhangi bir yabancı gibi, kanunda yer alan şartları taşımaları durumunda genel olarak vatandaşlığa alınmadan yararlanmak suretiyle Türk vatandaşlığını kazanabileceklerdir⁹¹.

5.1.3.2. Ergin Olmayan Çocuklar

Ana ya da baba istisnai yoldan Türk vatandaşlığı kazandığı sırada ergin olmayan çocuklar açısından da bazı sonuçlar ortaya çıkacaktır.

---

⁸⁹ **Tiryakioğlu, Bilgin:** *Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısına Göre Vatandaşlığın Yetkili Makam Kararıyla Kazanılması*, Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı Sempozyumu, 29 Şubat 2008, (Ed. Vahit Doğan/Feriha Bilge Tanrıbilir/Banu Şit), Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 84-85.

⁹⁰ **Çelik**, s. 405.

⁹¹ **Doğan**, s. 121.

TVK 20. maddenin 2. fıkrasının c bendinde, ‘*Türk vatandaşlığını birlikte kazanan ana ve babanın çocukları da Türk vatandaşlığını kazanır.*’ hükmüne yer verilmiştir. Bu demektir ki ana ve baba eğer birlikte Türk vatandaşlığı kazanmış ise çocuklar da bu duruma bağlı olarak ana ve babaları ile birlikte Türk vatandaşlığını kazanacaktır. Her ne kadar kanunda ‘çocuk’ tanımı yapılmamışsa da TVK Uygulama Yönetmeliğinin 3. maddesinin c bendinde çocuk on sekiz yaşını tamamlamamış kişi olarak tanımlanmaktadır⁹². Bir başka anlatımla, çocukların ana veya babalarının istisnai haller kapsamında Türk vatandaşlığını kazanmaları sonucunda çocukların da ana veya babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanabilmeleri için on sekiz yaşından küçük olmaları gerekmektedir⁹³.

5901 sayılı TVK, 403 sayılı Kanunun düzenlemelerinin aksine istisnai haller kapsamında Türk Vatandaşlığını kazanan ana veya babaya bağlı olarak çocuğun Türk vatandaşlığı kazanması konusunda cinsiyet ayrımı yapmamıştır⁹⁴²²².

Türk vatandaşlığını kazanan ana ya da babaya bağlı olarak çocuğun da Türk vatandaşlığını kazanması için aynı şartlar öngörülmüştür. TVK’nın 20. maddesi 2. fıkrası uyarınca, ana veya babanın istisnai haller kapsamında Türk vatandaşlığını yetkili makam kararınca kazandığı tarihte velayeti kendisinde bulunan çocukları diğer eşin de muvafakati ile Türk vatandaşlığını kazanır. Muvafakat verilmemesi durumunda ise ana veya babaya ait mutlak meskenin bulunduğu ülkedeki hâkim kararına göre işlem tesis edilmektedir⁹⁵.

---

⁹² Çelik, s. 401.

⁹³ Doğan, s. 119.

⁹⁴ Güngör, Tâbiyet Hukuku, s. 153.

⁹⁵ Çelik, s. 403.

SONUÇ

Vatandaşlığın sonradan kazanılmasında tüm yabancılar için eşitlik ilkesinin kabul edilmesi adil olmayan sonuçların oluşmasına yol açar. Zira her yabancının vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda buldukları devletle bağlılığı farklılık gösterebilir. Öte yandan bazı yabancılar, vatandaşlığa alınması hâlinde ilgili devlete diğer yabancılara nazaran çeşitli yönlerden (ekonomik, sosyal, kültürel vb.) daha fazla katkı sağlayabilir. Ayrıca, devletler kendileri ile bağının yoğun olduğunu düşündükleri kişileri istisnai yoldan vatandaşlığa kabul etme noktasında istekli olabilir. Bu nedenle, diğer yabancılardan daha fazla katkısı olacağı düşünülen kişilere ilgili devletin vatandaşlığının kazanılmasında daha kolay şartların sunulması gerekir.

Türk hukukunda da bu esas kabul edilmiş ve Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanmak isteyen yabancılara -Türk vatandaşlığının yetkili makam kararıyla kazanmaya ilişkin diğer yollara nazaran- daha avantajlı hükümler getirilmiştir.

İki Bölümden oluşan çalışmamızda genel olarak istisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasının çerçevesinin çizilmesi amaçlanmıştır. İstisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılabilmesinin doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için gerekli gördüğümüz hususlara çalışmamızın Birinci Bölümünde yer verilmiştir. Bu nedenle, Birinci Bölümde ilk olarak, tâbiyet ve vatandaşlık kavramlarını tanımını ve kapsamı üzerinde durulmuştur. Vatandaşlık, kişilerin devletlerle olan hukuki ve siyasi bağı ifade ederken tâbiyet, gerçek kişi, tüzel kişi ve şeylerin devletlerle olan hukuki ve siyasi bağı ifade etmektedir. Görüldüğü gibi vatandaşlık kavramı yalnızca gerçek kişiler için kullanılabilirken tâbiyet kavramı hem gerçek kişiler hem tüzel kişiler için kullanılabilir. Bu nedenle, Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanan kişiler için hem Türk vatandaşı hem Türk tâbiyetinde ifadesi kullanılabilir.

Çalışmamızın Birinci Bölümünde üzerinde durulan hususlardan birisi de vatandaşlığın kazanılması meselesidir. TVK'ya göre, Türk vatandaşlığı aslen ve mükseteben (sonradan) kazanılabilmektedir. Kişi vatandaşlığı aslen kazanırken herhangi bir makam iznine ihtiyaç duymamaktadır. Doğum anında ve doğum sebebiyle kazanılması yönünden aslen kazanma mükteseben kazanmadan ayrılır. Sonradan kazanılan vatandaşlık, doğumdan başka bir sebebe dayanarak doğumdan sonraki bir zamanda gerçekleşmektedir.

Sonradan kazanılan vatandaşlıkta vatandaşlığın kazanılabilmesi için kişi iradesi ve buna ek olarak yetkili makam kararı gerekmektedir. İstisnai yoldan Türk vatandaşlığının kazanılması da Türk vatandaşlığının sonradan kazanılmasının bir başlığı olup Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanmak için yalnızca kanunda yer alan şartları taşımak yetmemekte olup yetkili makam olarak Cumhurbaşkanının takdir yetkisi de mevcuttur.

Çalışmamızın Birinci Bölümünde, Türk hukukunda vatandaşlık kanunlarının kronolojik açıdan bir incelemesi yapılmıştır. Bu noktada, cumhuriyet tarihinin ilk vatandaşlık kanunu olan 1312 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu incelenmiş ve 1312 sayılı Kanundan günümüze kadar istisnai yoldan Türk vatandaşlığı kazanılması hususuna ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. 1312 sayılı Kanundan sonra yürürlüğe giren 403 sayılı TVK'da kimlerin istisnai yoldan Türk vatandaşlığı kazanabileceğine ilişkin düzenleme yapıldığı görülmüştür. Akabinde 2009 yılında kabul edilen 5901 sayılı TVK ile Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabilecek olan kişi gruplarına ilişkin ve bu kişilere vatandaşlığı vermeye yetkili makamlar hakkında düzenleme yapıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmamızın Birinci Bölümünde son olarak vatandaşlık hukukunun ilkeleri irdelenmiştir. Zira vatandaşlık hukukunun ilkeleri Türk vatandaşlığının istisnai olarak kazanılmasına ilişkin düzenlemelere de doğrudan etki etmiştir. Vatandaşlık hukukunun ilkelerini direktif ilkeler ve anayasal ilkeler olmak üzere ikiye ayırabiliriz. Söz konusu ilkeler ile vatandaşlık hakkı güvence altına alınmaya çalışılmıştır. '*Herkesin vatandaşlığı olmalıdır*', '*Herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır*', '*Kişi vatandaşlığından keyfi olarak mahrum edilmemelidir*' ve '*Kişi vatandaşlığını değiştirmede serbest olmalıdır*' ilkeleri vatandaşlık hukukunun direktif ilkeleridir. Türk vatandaşlık hukukunun anayasal ilkeleri, kaynağını 1982 Anayasası'nın "Türk Vatandaşlığı" başlığı 66.1 maddesinden almaktadır. Bu ilkeler; '*Türk Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür. Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türk'tür. Vatandaşlık, kanunun gösterdiği şartlarla kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hallerde kaybedilir. Hiçbir Türk, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça vatandaşlıktan çıkarılamaz. Vatandaşlıktan çıkarma ile ilgili karar ve işlemlere karşı yargı yolu kapatılamaz.*' şeklinde belirtilebilir.

Görüldüğü gibi, Türk vatandaşlığının kazanılmasında ve kaybında kanunilik ilkesi benimsenmiş ve Türk vatandaşlığının mevcudiyetinin tespitinde hukuki bir tanım esas alınmıştır.

Çalışmamızın İkinci Bölümünde; Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanabilecek kişiler, Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılmasının şartları, usulü ve sonuçları anlatılmıştır. Bu noktada ilk olarak; TVK'nın 12. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi kapsamındaki kişilere değinilmiştir. Türkiye'ye yapacakları hizmet bakımından belli vasıflara sahip kimseler olarak değerlendirilen bu kişilere yönelik kanun koyucu genel olarak vatandaşlığa alınmaya göre daha makul ve kolay şartlar tanımıştır. Yabancıların ilgili devlete çeşitli alanlardaki mevcut veya muhtemel katkısı nedeniyle kolay yolla vatandaşlığa alınabilmesi dünyada pek çok ülkede uygulanmaktadır. Bu kapsamdaki yabancı kişiler örneğin; ekonomi, bilim, spor ve kültür alanlarında ülkeye katkısı geçen ya da geçeceği düşünülen kişilerin kolaylaştırılmış yollarla vatandaşlığa alınmaları birçok ülkede uygulanan bir yol olup Türk hukukunda da düzenlenmiştir.

TVK'nın 12. maddesinde 6735 sayılı ÜİK ile birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklik uyarınca; 6458 sayılı YUKK'un 31. maddesinin 1. fıkrasına (kısa dönem ikamet izni alabilecek kişiler) eklenen (j) bendi ile kısa dönem ikamet izni alabilecek olan yabancı kişiler arasında sayılan, Türkiye'de çalışmayan ancak Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen kapsam ve tutarda yatırım yapacak olanlar ile bu kişilerin yabancı eşi, kendilerinin ve eşlerinin ergin olmayan veya bağımlı olan yabancı çocuklarının istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınabilecekleri düzenlenmiştir. Genel olarak, ülke ekonomisi açısından faydalı olacağını düşündüğümüz bu düzenleme, dünyada ve Türkiye'de yaşanan ekonomik ve küresel değişimlerle birlikte vatandaşlık hukuku alanındaki değişim ve dönüşümün bir sonucu ortaya çıkmıştır. Türkiye'de çalışmayan ancak belirli kapsam ve tutarlarda yatırım yapan yabancılar ile Türkiye'ye uluslararası iş gücü politikası gereği eğitim düzeyi, meslek deneyimi, bilim ve teknolojiye katkısı, Türkiye'deki faaliyetlerinin veya yatırımlarının ekonomiye ve istihdama etkisi sebebiyle Turkuaz kart verilen yabancılar ve her iki gruba dahil olan yabancıların eşleri, kendilerinin ve eşlerinin ergin olmayan veya bağımlı çocukları düzeleme kapsamında istisnai yoldan Türk vatandaşlığı kazanabilecektir. Ancak doktrinde de ifade edildiği gibi yatırım yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin düzenlemenin Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin tarihsel süreçte yapılan genel düzenlemelerin ruhuna aykırılık taşıdığı da görülmektedir.

Yatırım yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin düzenlemelerin Anayasamızın 66. maddesinde düzenlenen kanunilik ilkesinin özüne aykırı düşebileceği kanaatindeyiz. Zira düzenlemenin önemli bir bölümü TVK'da yer almamaktadır.

TVK Uygulama Yönetmeliğinin 20. maddesinin 2. fıkrasında yer alan düzenlemenin TVK'ya alınmasının kanunilik ilkesi gereği daha uygun olacağı kanısındayız. Öte yandan, istisnai haller kapsamında vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişi gruplarına ilişkin düzenlemede zorunluluk durumunun değerlendirmesinde sınırlar çizilmemiş olup karar konusunda da idareye oldukça geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır.

İstisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilecek kişi gruplarından bir diğeri de göçmenlerdir. Bilindiği üzere göçmenler Türk soyundan gelen ve Türk kültürüne bağlı olan kimselerdir. Kanun düzenlemesinde de bu gerekçe ile göçmenler istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınabilecek olan kişi grupları arasına dahil edilmiştir. Her ne kadar düzenleme Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nin ayrımcılık yasağına aykırı görülmesi sebebiyle eleştirilse de bu kimseler Türk soyundan gelen Türk kültürüne bağlı kimselerdir. Yabancıdan farklı bir statüye sahip olduklarını düşünmekle birlikte yapılan düzenlemenin yerinde olduğu kanaatindeyiz.

İstisnai yoldan Türk vatandaşlığı kazanıma ilişkin yapılan tüm bu düzenlemeleri değerlendirdiğimizde, bu kapsamda vatandaşlık kazanacak olan kişilerde, genel yoldan vatandaşlığa alınmada aranan şartların neredeyse hiçbirinin aranmadığı görülmektedir. Yabancı, Kanun kapsamında belirlenen kişi grupları içerisinde yer alıyorsa ve milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmuyorsa istisnai yoldan, daha kolay bir şekilde vatandaşlık kazanabilecektir. Mülga 1312 sayılı ve 403 Sayılı Kanunlarda bu kapsamdaki yabancı kişilerde istisna olarak aranmayan belirli şartlar dışında genel yol ile vatandaşlığa alınmada kişide aranan şartlar geçerli olmaktaydı. Ancak son yapılan düzenlemelerle 5901 sayılı TVK ile, sadece milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunmaması koşuluyla belirli kişi gruplarına istisnai yoldan Türk vatandaşlığı verilebileceği düzenlenmiştir. Bu nedenle, Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılması mülga kanun düzenlemeleri gibi vatandaşlığın olağan (genel) yoldan kazanılmasının bir istisnası olmayıp artık tamamen bağımsız bir vatandaşlık kazanım yoludur.

Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılmasına ilişkin düzenleme incelendiğinde, belirli kişi gruplarıyla devletin ve Türktoplumunun bağılığı konusunda bir ön kabulün mevcudiyeti görölmektedir.

Buna ek olarak idareye bu hususların tespiti ve kararı konusunda tanınmış olan bir takdir yetkisi vardır.

KAYNAKÇA

- Akıntürk, T. ve Karaman, D. (2002). Türk Medeni Hukuk- Aile Hukuku (6. Baskı). İstanbul: Beta Yayım.
- Arat, T. (1970). Ticaret Şirketlerinin Tâbiyeti. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Aybay, R. (2001). Vatandaşlık Hukuku (4. Baskı). İstanbul: Aybay Yayınları.
- Aybay R. Ve Özbek N. (2015). Vatandaşlık Hukuku (4. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Aybay, R ve Özbek, N. (2015). Vatandaşlık Hukuku. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aybay, R. (2007). Yabancılar Hukuku. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çelikel, A. Ve Gelgel, G. (2018). Yabancılar Hukuku. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Doğan, V. (2017). Türk Vatandaşlık Hukuku (14. Baskı). Ankara: Savaş Yayınevi.
- Erdem, B. (2019). Türk Vatandaşlık Hukuku (8. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ekşi, N. (2008). Türk Vatandaşlığını Sonradan Kazanan Yabancıların Türkçe İsim Alma Zorunluluğu' Türk Vatandaşlığı Kanun Tasarısı Sempozyumu, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Fişek, H. (1961). Anayasa ve Vatandaşlık. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Güngör, G. (2021). Tâbiyet Hukuku (9. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Göger, E. (1972). Türk Tâbiyet Hukuku. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Gözübüyük, A.Ş. (2011). Yönetmelik Yargı (31. Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Kumcu, N. P. (2018). Türk Vatandaşlık Hukukunda İdari ve Yargısal Başvuru Yolları.
- Nomer, E. (2020). Türk Vatandaşlık Hukuku (27. Baskı). İstanbul: Filiz Yayınevi.
- Pazarcı, H. (2000). Uluslararası Hukuk Dersleri. Ankara: Turhan Kitabevi
- Tiryakioğlu, B. (2008). 'Türk Vatandaşlığı Kanun Tasarısına Göre Vatandaşlığın Yetkili Makam Kararı ile Kazanılması', Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı Sempozyumu. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Turgut, T. ve Tanrıbilir, F. (2012). Vatandaşlık Hukuku. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Uluocak, N. (1986). Türk Vatandaşlık Hukuku. İstanbul: Filiz Kitabevi.

- Arslan, C. (2021). Osmanlı Hukukçuları Gözünden Tabiiyet Hukuku Kitabının İncelenmesi, *Adalet Dergisi*, (61), s. 493.
- Ayan, H.A. (2018). Türk Hukukunda Turkuaz Kart Sahibi Yabancıların Çalışma Şartları. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*,1(1,53), 60.
- Aybay, R. (1980). ‘Kadının Uyrukluğu Üzerinde Evlenmenin Etkisi’ A.Ü.S.B.F. Yayını
- Aykaç, A. C. (2008). Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (77), 359-383.
- Bacanak, A. O. (2018). *Türk Vatandaşlığının İstisnai Yolla Kazanılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Baran Çelik, N. (2017). Güncel Gelişmeler Işığında Türk Vatandaşlığının İstisnai Haller Kapsamında Kazanılması. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (130), 400-406.
- Berki, O.F. (1972). Türk Hukukunda Evlenmenin Tâbiyete Tesiri, Prof. Dr. H.C OĞUAZOĞLU’na Armağan, *Ankara üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*
- Berki, O.F. (1950). Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun Asli Tâbiyete Müteallik Hükümleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (1-2), 151
- Bilge, Ö. (2020). Vatandaşlık Kavramı ve Vatandaşlık Hukukunu Etkileyen Faktörler Hakkında Değerlendirme. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, (1), 132.
- Bschrijer B, B. (2018). Vatandaşlık Hakkının Kapsamı ve Egemenlik İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XXII (1), 240-244

- Dolunay, A. (2016). Vatandaşlık Hukuku Temel İlkelerinin Türk Hukuku ve Kıbrıs Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, (Çevrimiçi). <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr>, (Erişim Tarihi: 24.03.2021), S. 378.
- Erten, R. (2008). Türk Vatandaşlığı Kanun Tasarısı'nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri Hakkında Değerlendirmeler. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 46.
- Gölcüklü, İ. Güncel Gelişmeler Işığında Yatırım Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması: Problemler ve Çözüm Önerileri. *Public and Private International Law Bulletin* ,40(1): 125–141. doi :10.26650/ppil.2020.40.1.0028.
- Güngör, G. (1997). Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* ,17(1-2), 229-250.
- Özbek, N. Ve Teksoy B. (2013). Vatansızlığın Azaltılmasına Dair BM Sözleşmesi (1961) Karşısında Türk Vatandaşlığı Kanunu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (107), 222- 244.
- Karagül, D. (2019). Turkuaz Kart Uygulaması, *Public and Private International Law Bulletin*, 39 (2), 398.
- Koıgısheva, Anastassiya. (2017). *Türk ve Kazak Hukukunda Vatandaşlığın Asli Kazanılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Köşgeroğlu, B. (2017). İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Genel Esaslar ve Son Değişiklikler Çerçevesinde Türk Vatandaşlığının İstisnai Yoldan Kazanılması. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 174-175.
- Özkan /Tütüncübaşı, Türk ve Alman Hukukunda Çifte Vatandaşlığa İlişkin Gelişmeler. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(3), 607.

- Nongoute, Sabrapa Thierry. (2017). *Türk ve Fransız Hukukunda Vatandaşlığın Kazanılması Hallerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Seviğ, V. R. (1981). *Türkiye'nin Yabancılar Hukuku*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- Topçuoğlu, A.A. (2012). Modern Hukuk ve İslam'da Vatandaşlık Kavramının Hukukî Temeli. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16 (3), 196.
- Töre, N. (2017). Değişen Dünyada Vatandaşlık. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (10), 554.
- Unat, İ. (1966). *Nottebohm Kararı ve Tâbiyetin Gerçekliği İlkesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasi Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Teksoy, B. Vatandaşlık Hukukunun Niteliği ve Temel İlkeleri, (Çevrimiçi) <http://www.acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php>, (Erişim Tarihi: 24.03.2021), par.1.
- Yılmaz, N. Ö. (2007). 5543 Sayılı İskân Kanunu Hükümleri Uyarınca Türk Vatandaşlığının Kazanılması. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (68), 250.
- Yılmaz, A. Ç. (2018). Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Yatırımcı Vatandaşlık Olgusu: Ius Pecuniae. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 38 (1), 197.